Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1988 ЙИЛ 19 ИЮЛЬ, СЕШАНБА
№ 164 (4.360).
Баҳоси 3 тийин.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитети кенгашининг АХБОРОТИ

1988 йил 15—16 июль кунлари Варшавада дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг кенгаши бўлиб ўтди. Кенгашда:

Болгария Халқ Республикасидан — Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Болгария Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси, делегация бошлиғи Тодор Живков; БКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, БХР Министрлар Советининг Раиси Георгий Атанасов; БКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, БХР халқ мудофаа министри Добри Журов; БКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, БХР ташқи ишлар министри Петр Младенов; БКП Марказий Комитетининг секретари Димитр Станишев;

Венгрия Халқ Республикасидан — Венгрия Социалистик Ишчи партиясининг Бош секретари, ВХР Министрлар Советининг Раиси, делегация бошлиғи Карой Грос; ВСИП Марказий Комитетининг секретари Матьяш Сюреш; ВСИП Марказий Комитетининг аъзоси, ВХР ташқи ишлар министри Петер Варкони; ВСИП Марказий Комитетининг аъзоси, ВХР мудофаа министри Ференц Карпати;

Германия Демократик Республикасидан — Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси, делегация бошлиғи Эрик Хонеккер; ГБСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГДР Министрлар Советининг Раиси Вилли Штоф; ГБСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГБСП Марказий Комитетининг секретари Херман Аксен; ГБСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГДР миллий мудофаа министри Хайнц Кесслер; ГБСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГБСП Марказий Комитетининг секретари, ГДР Давлат Кенгаши Раисининг ўринбосари Эгон Кренц; ГБСП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГБСП Марказий Комитетининг секретари, ГДР Давлат Кенгаши Раисининг ўринбосари Гюнтер Миттаг; ГБСП Марказий Комитетининг аъзоси, ГДР ташқи ишлар министри Оскар Фишер;

Польша Халқ Республикасидан — Польша Бирлашган Ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Польша Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси, делегация бошлиғи Войцех Ярузельский; ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ПХР Министрлар Советининг Раиси Збигнев Месснер; ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ПБИП Марказий Комитетининг секретари Юзеф Чирек; ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ПХР миллий мудофаа министри Флориан Сивицкий; ПБИП Марказий Комитети секретариатининг аъзоси, ПБИП Марказий Комитети секретариати канцеляриясининг мудири Богуслав Колодзейчак; ПХР ташқи ишлар министри Тадеуш Олеховский;

Руминия Социалистик Республикасидан — Руминия Коммунистик партиясининг Бош секретари, Руминия Социалистик Республикасининг Президенти, делегация бошлиғи Николае Чаушеску; РКП Марказий Комитети Сиёсий ижроия комитетининг аъзоси, РСР ҳукуматининг Бош министри Константин Дэскэлеску; РКП Марказий Комитети Сиёсий ижроия комитети аъзолигига кандидат, РКП Марказий Комитетининг секретари Ион Стоян, РКП Марказий Комитети Сиёсий ижроия комитети аъзолигига кандидат, РСР миллий мудофаа министри Василе Миля; РКП Марказий Комитети Сиёсий ижроия комитети аъзолигига кандидат, РСР ташқи ишлар министри Иоан Тоту; РСРнинг ПХРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси Ион Тешу;

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқидан — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, делегация бошлиғи М. С. Горбачев; КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Громико; КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков; КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР мудофаа министри Д. Т. Язов; КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев;

Чехословакия Социалистик Республикасидан — Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, делегация бошлиғи Милош Якеш; ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, Чехословакия Социалистик Республикасининг Президенти Густав Гусак; ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, ЧССР ҳукуматининг Раиси Любомир Штроугал; ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, ЧКП Марказий Комитетининг секретари Васил Биляк; ЧКП Марказий Комитетининг аъзоси, ЧССР ташқи ишлар министри Богуслав Хнеупек; ЧКП Марказий Комитетининг аъзоси, ЧССР миллий мудофаа министри Милан Вацлавик қатнашдилар.

Кенгаш ишида Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Бирлашган Қуролли Кучларининг Бош қўмондони, Совет Иттифоқи Маршали В. Г. Куликов; Сиёсий маслаҳат комитетининг бош секретари, Польша Халқ Республикаси ташқи ишлар министрининг ўринбосари Генрик Ярошек ҳам иштирок этдилар.

1. Кенгаш қатнашчилари шуни қайд этдиларки, социалистик мамлакатларнинг, халқларнинг, кенг жаҳон жамоатчилигининг куч-ғайратлари, турли давлат ва сиёсат доиралари намоён этган реализм натижасида халқаро турмушда муайян қулай тенденциялар сезилмоқда. Мухолифлик камая бошлаганида, Шарқ ва Ғарб давлатлари ўртасидаги алоқалар кучайишида, қуролланиш пойгасини жиловлаш, ҳарбий харажатларни қисқартириш ва маҳаллий можароларни бартараф этиш учун қулайроқ шарт-шароитлар яратилишида шу нарса намоён бўлмоқда.

Айни вақтда яхшилик сари туб бурилиш ҳали рўй бергани йўқ. Дунёдаги аҳвол мураккаб ва зиддиятли бўлиб турибди. Жуда кўп миқдордаги ядро қуроллари сақланиб қолмоқда, ядро синовлари давом этмоқда, қурол-яроғларнинг янги турлари ишлаб чиқарилмоқда. Инсоният, планетамиздаги ҳаётнинг ўзи йўқ бўлиб кетиши хавфи тугатилмаган.

Вакиллари кенгашда қатнашган давлатлар халқаро майдондаги хайрли жараёнларни ривожлантириш, уларни муқаррар тус олдириш учун бундан буён ҳам имкони бўлган ҳамма ишларни қилаверадилар. Улар барча мамлакатларга мурожаат этиб, тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш, қуролсизланишни амалга ошириш, кенг мулоқотга ва халқаро турмушни демократиялашга кўмаклашувчи муҳитни вужудга келтириш манфаатлари йўлида куч-ғайратларни бирлаштириш ва кўпайтиришга чақирадилар.

2. Урушнинг олдини олиш, қуролланиш пойгасини тўхтатиш ва қуролсизланишга, аввало, ядровий қуролсизланишга қатъият билан ўтиш ҳозирги замоннинг туб масаласидир, деган умумий фикр билдирилди.

Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар оммавий қирғин ва зўравонлик қуролидан холи бўлган, ўзаро тенг хавфсизлик, демократик ижтимоий турмуш, тенг ҳуқуқли кенг ҳамкорлик принципларига асосланган дунё идеалларига ўзларининг содиқ эканликларини тасдиқлайдилар. Улар барча давлатларни давримизнинг муҳим муаммоларини ҳал этишга жалб қилиш тарафдоридирлар. Халқаро муносабатда улар жаҳон ҳамжамиятининг эҳтиёжлари ва орзу-умидларига имкони борича кўпроқ мос бўлиб тушадиган, барча мамлакатлар ва халқларнинг эркин, мустақил ривожланишига кўмаклашадиган тарзда ҳаракат қилишга интиладилар.

3. Кенгаш қатнашчилари ўз мамлакатларидаги ички ривожланиш ва ўзгартиришлар тўғрисида бир-бирларига ахборот бериб, фикрлашиб олдилар. Улар социалистик қурилиш назарияси ва практикасига ижобий ёндашиш, дунёда рўй бераётган ўзгаришларни эътиборга олиш, бошқа халқларнинг энг яхши ютуқларини ўзлаштириш зарурлигини таъкидладилар. Кенгашда социалистик мамлакатларнинг халқаро тараққиётдаги роли, улардан ҳар бирининг тараққиёт, тинчликни мустаҳкамлаш, хавфсизлик ва ҳамкорлик умумий ишига қўшаётган ҳиссасининг аҳамияти қайд этилди. Кенгаш қатнашчилари дунёнинг яхлитлиги ва кучайиб бораётган ўзаро боғлиқлигига, барча давлатлар ўртасидаги муносабатларда умумбашарий қадриятларнинг устунлигини қарор топтириш заруратига асосланиб иш тутадилар.

4. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисидаги Совет — Америка Шартномаси кучга кирганлигини табриклайдилар. Улар бу Шартномани амалдаги қуролсизланишнинг биринчи муҳим тадбири деб ҳисоблайдилар, шу тадбирдан кейин мазкур соҳада ва, аввало, ядро қуролини кўп миқдорда қисқартириш ва бора-бора уни бутунлай йўқ қилиб ташлаш юзасидан бошқа битимлар ҳам тузилиши лозим.

Шу муносабат билан кенгаш қатнашчилари қуролсизланиш жараёнига халақит бериши ва уни чигаллаштириши мумкин бўлган хатти-ҳаракатларни ташвишланиб қайд этадилар. Улар, жумладан, тугатилаётган ўртача ва камроқ олислик ракеталарининг ҳиссасини бошқа қуролларни кўпайтириш ва кенг миқёсда модернизация қилиш орқали чиқариб олиш режаларини мана шундай хавф деб биладилар, бу режаларнинг амалга оширилиши қуролланиш пойгасининг янги даврасига бошланишига олиб бориши мумкин.

5. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар социалистик мамлакатлар билан бошқа мамлакатлар ўртасидаги амалий мулоқотнинг, олий ва юқори даражадаги учрашувлар ва визитларнинг, ҳамжиҳатлик ва тинчлик ишига хизмат қиладиган аҳдлашувларнинг аҳамиятини таъкидладилар. Кенгаш қатнашчилари Совет — Америка мулоқоти ривожланаётганини ижобий баҳоладилар ва ўз давлатларининг Совет Иттифоқи ҳаракатларини қўллаб-қувватлашдан иборат позициясини ҳамда ўзларининг олий даражадаги музокаралар қуролсизланиш соҳасида янги салмоқли битимлар тузилишига, халқаро тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш соҳасида бундан буёнги амалий чора-тадбирлар қабул этилишига олиб келадиган бўлиши учун ҳамма ишни қилишга қарор берганликларини таъкидладилар.

Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар шуни маълум қиладиларки, уларнинг ҳар бири халқаро вазиятни соғломлаштириш, Европадаги тинчликни ва ялпи тинчликни мустаҳкамлаш манфаатлари йўлида алоқалар ва ҳамкорликни бундан буён ҳам кучайтираверадилар.

Қуролсизланишни амалга оширишдан бутун инсоният манфаатдор эканлигига асосланиб, қуролсизланишга оид музокараларда барча манфаатдор давлатларнинг қатнашиши зарурлиги таъкидланди. Ҳозирги шароитда халқаро хавфсизликни, халқларнинг яшаш, эркин, мустақил ва муносиб ҳаёт кечириш ҳуқуқини ишончли равишда таъминлаш манфаатларини кўзлаб, янгича фикрлашни, уруш ва тинчлик масалаларига янгича ёндашишни ривожлантириш зарурлиги қайд этилди.

(Давоми иккинчи бетда).

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг Европада қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни қисқартиришга доир музокаралар тўғрисида БАЁНОТИ

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Европа хавфсизлиги ва ялпи хавфсизлик манфаатлари Европада — Атлантикадан Уралгача қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни анча қисқартиришга ўтишни қатъий талаб этмоқда, деб ҳисоблайдилар. Улар мазкур масала юзасидан музокаралар кечиктирилмай, 1988 йилдаёқ бошланиши тарафдоридирлар.

Иттифоқчи давлатлар шунга аминдирларки, ҳар иккала иттифоқ ҳарбий потенциалларни тубдан қисқартириш, қитъада НАТО ва Варшава Шартномаси мамлакатларида фақат мудофаа учун зарур бўлган, бироқ тўсатдан ҳужум қилиш ва ҳужум операцияларини амалга ошириш учун етарли бўлмаган кучлар ва воситалар қоладиган ҳолатга эришишни ана шу музокараларнинг энг устун даражадаги вазифасидир. Бундай ҳолатга эришиш ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисидаги Совет—Америка Шартномаси амал қилаётган шароитда Европада ҳарбий-сиёсий барқарорлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаган қуролсизланиш, ишончни мустаҳкамлаш ва уруш хавфини камайтириш йўлидан яна олға томон ҳаракат қилишга кўмаклашган бўлур эди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар шунга асосланадиларки, қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни қисқартириш билан бир вақтда ҳарбий харажатлар тегишли равишда камайтирилади.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ўзлари 1986 йил июнь ойида Будапештда илгари сурган ва 1987 йил май ойида Берлинда тўлдирилган Европада қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни қисқартириш қўшма программасига мувофиқ иш тутиб, тегишли музокараларнинг биринчи босқичи давомида қуйидаги масалалар ҳал этилиши учун ҳаракат қиладилар.

1. БАРАВАР ПАСАЙТИРИЛГАН ДАРАЖАЛАРГА ЭРИШИШ

Иккита ҳарбий-сиёсий иттифоққа кирган давлатларнинг қуролли кучлари сони ва оддий қурол-яроғлари миқдори жиҳатидан тахминан баравар (мутаносиб) коллектив даражаларига эришиш музокаралар биринчи босқичининг пировард мақсади бўлиши лозим. Бу даражалар ҳозирги вақтда томонларнинг ҳар биридаги мавжуд даражалардан пастроқ бўлур эди.

Бундай даражаларга эришиш жараёни Умумевропа ва регион кўламларида босқичма-босқич амалга оширилган бўлур эди. Энг аввало, диққат-эътиборни Европадаги икки ҳарбий-сиёсий иттифоқ оддий қурол-яроғларининг айрим турлари ва қуролли кучлари хусусидаги номутаносибликни ва номувофиқликни ўзаро бартараф этиш масалаларига қаратиш мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Номутаносиблик ва номувофиқликни бартараф этиш қисқартириш районидан қўшинларни олиб чиқиб кетиш ва кейинчалик уларни тарқатиб юбориш ёки шу жойнинг ўзида тарқатиб юбориш, шунингдек мумкин бўлган бошқа чоралардан фойдаланиш йўли билан амалга оширилган бўлур эди. Қисқартириладиган қурол-яроғлар ва ҳарбий техника бунинг учун махсус ажратилган жойларда йўқ қилиб ташланиши ёки аҳдлашувга мувофиқ тинч мақсадларда фойдаланиш учун топширилиши мумкин бўлур эди. Қурол-яроғлар ва техниканинг бир қисмини вақтинча омборларга жойлаб қўйишни ҳам кўзда тутиш мумкин эди. Бундай жойлаб қўйиладиган омборлар доимий халқаро контрол остида бўлур эди.

Биринчи босқичнинг пировард мақсадларига эришиш қўшинлар ва қурол-яроғларни шундан кейин ўзаро анча қисқартиришга негиз яратган бўлур эди. Иккинчи босқичда томонлардан ҳар бирининг қуролли кучлари уларнинг штатидаги қурол-яроғлар билан биргаликда чамаси 25 процент (тахминан 500 минг киши) қисқартирилиши; учинчи босқичда қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғлар янада қисқартирилиб, ҳар икки томоннинг қуролли кучлари қатъий мудофаа характерида бўлиши таъминланган бўлур эди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар музокаралар бошланган пайтда унда эришилган битимлар кучга киргунга қадар музокараларнинг барча қатнашчилари музокара мақсадларига зид келадиган ҳаракатларни қилмасликларини, хусусан, Атлантикадан Уралгача ўз қуролли кучларини ва оддий қурол-яроғларни кўпайтирмасликларини мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайдилар.

Битимлар кучга кириши биланоқ музокараларнинг барча иштирокчилари дастлабки қисқартириш доирасига кирмайдиган территорияларда ўз қуролли кучлари ва оддий қуролларни кўпайтирмаслик мажбуриятларини олган бўлур эдилар.

2. ТЎСАТДАН ҚИЛИНАДИГАН ҲУЖУМНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ

Тўсатдан ҳужум қилиш хавфини камайтириш ва бартараф этиш чоралари Европада қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни қисқартириш жараёнининг ажралмас таркибий қисми бўлиб қолур эди.

Шу мақсадда биринчи босқичдан бошлаб икки ҳарбий-сиёсий иттифоқ бақамти турган чизиқ бўйлаб, қурол-яроғлар даражаси камайтирилган минтақалар (зоналар) барпо этилиб, ана шу ерлардан оддий қурол-яроғларнинг вазиятни беқарор қилувчи энг хавфли турлари олиб чиқиб кетилиши ёки қисқартирилиши мумкин бўлур эди. Натижада ана шундай минтақаларда (зоналарда) ҳарбий потенциалнинг фақат мудофаани таъминлайдиган ҳамда тўсатдан ҳужум қилиш имкониятини истисно қиладиган даражаси сақланиб қолур эди.

(Давоми иккинчи бетда).

М. С. ГОРБАЧЕВ Москвага қайтиб келди

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев 16 июль куни Варшавадан Москвага қайтиб келди. У ПБИП Марказий Комитетининг Биринчи секретари В. Ярузельский ва ПХР Олий давлат ҳокимияти таклифига биноан расмий дўстлик визити билан ПХРга борган, шунингдек Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитети кенгашидаги Совет делегациясига бошчилик қилган эди.

М. С. Горбачев билан биргаликда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Е. Е. Соколов қайтиб келдилар.

* * *

Шу куни Совет делегацияси составида Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитети кенгаши ишида иштирок этган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Громико, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР мудофаа министри Д. Т. Язов Варшавадан Москвага қайтиб келдилар.

Аэродромда М. С. Горбачев билан делегация аъзоларини КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. Н. Слюньков, М. С. Соломенцев, А. Н. Яковлев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар П. Н. Демичев, Ю. Д. Маслюков, КПСС Марказий Комитетининг секретарлари О. Д. Бакланов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добринин, А. И. Лукьянов, КПСС Марказий ревизия комиссиясининг раиси И. В. Капитонов, бошқа ўртоқлар кутиб олдилар.

Кутиб олувчилар орасида ПХРнинг СССРдаги муваққат ишлар вакили Э. Лукош бор эди.

Нишон районидаги Усмон Юсупов номли совхоз-техникумнинг Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси делегати Сафар Холбоев бошлиқ бригадаси аъзолари бир неча йилдан буён онлавий пудрат усулида меҳнат қилиб, ингичка толали пахтадан мўл ва арзон ҳосил етиштирмоқдалар. Улар жорий йилда 92 гектар майдондан 350 тонналик хирмон яратиш ниятида астойдил ғайрат кўрсатишаяпти. Ҳозиргача 5 марта культивация қилинган, 2 марта озиқлантирилиб, шунча марта оби ҳаётга қондирилган ниҳоллар баравж ўсаётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Илғор механизатор Норбой Холбоев. 2. Ғўзага ишлов берилмоқда.

Ж. БОБОРАҲМАТОВ фотолари.

ИЛҒОРЛАР ДАЛАСИДА

«Асл деҳқон замин билан тиллашади» деган нақл худди Зокир Сиддиқовга аталгандай. У 24 йилдирки Қува районидаги Энгельс номли колхозда бригада бошлиғи. Коллективда ҳар йили пахтадан мўл ва арзон ҳосил етиштирилмоқда.

— Ерни ардоқлаган, экинга қалб қўри, меҳрини бағишлаган деҳқон кам бўлмайди, — дейди у. — Ўзимдан қиёс: ҳалол меҳнатим туфайли эл ўртасида обрў-эътибор қозондим, Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотландим.

Жорий йилда бригадада 104 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан оқ олтин етиштирилади. Шу эзгу ният йўлида каттаю кичик ғайрат-шижоат кўрсатаяпти. Дала ишлари мусобақа асосида ташкил этилган. Бунда механизаторлар Турсунбой Толипов ва Абдуназар Шералиев, сувчилардан Деҳқонбой Камолов, Тўтихон Набиева, Мамат Эшматов пешқадамлик қилишмоқда.

Ҳозиргача ғўзалар 5 марта культивациядан чиқарилди,2 марта озиқлантирилиб, шунча марта оби ҳаётга қондирилди. Ҳар тупда ҳосил тугунчалари кун сайин кўпайиб бормоқда.

А. ТЎХТАСИНОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ЗООТЕХНИК ДЎСТИМГА МАСЛАҲАТ

— МУТАХАССИС МАКТУБИ —

Хизмат юзасидан Сурхондарё областининг турли районларида бўлиб тураман. Асосий манзилларим — чорвачилик фермалари. Зарбдор фронт захматкашларига амалий маслаҳатлар бераман, қаерда илғор тажриба бўлса, эринмай ўрганаман, умумлаштираман. Масалан, Олтинсой районидаги «Ленинград» колхози, Сариосиёдаги «Коммунизм» совхози фермаларида ишлаб чиқариш маданияти юксаклигини кўриб қувониб кетаман. Лекин бундай намунали коллективлар, афсуски, кўп эмас.

Масалан, Сариосиё районидаги Жума Пирназаров номли колхоз фермасини олайлик. Бу ерда Раҳматулла Аҳмедов — бош зоотехник. Ўзи яхши йигит. Лекин мутахассис сифатида ишларидан қониқиш мумкин эмас. Яқинда шу хўжаликда бўлганимда Раҳматулла нолиб қолди: «Тиним билмай ишлаймиз, лекин ҳеч илгари кетмаяпмиз, нега шундай экан?» Унинг бу сўзи узоқ вақт қулоғим остида жаранглаб турди. Ниҳоят «Чорвачиликда пировард натижани яхшилаш учун нималарга эътибор бериш керак?» деган мавзуда хат ёздим. Уни тугалладим-у Раҳматуллага жўнатиш олдидан ўйланиб қолдим. Борди-ю бу мактубни «Қишлоқ ҳақиқати»га юборсам-чи?! Ахир ундаги гаплар республикамизнинг қанчадан-қанча мутахассисларига қўл келиши мумкин.

Очиғини айтганда, кўп жойларда гўшт ва сут етиштириш технологияси яхши ташкил этилган эмас. Иш тартиби, кунлик режимнинг бузилиши, технологик жараёнларга риоя этмаслик ҳар хил камчиликларга ҳамда ишнинг сифатсиз бажарилишига олиб келмоқда. Тажрибалар шуни кўрсатадики, фақат сут соғиб олиш қоидасини тўла бажармаслик туфайли 5—20 процентгача сутдан ажралиб қолиш мумкин. Бузоқлар ҳар куни ўз вақтида тўғри (рационга амал қилинган бўлса ҳам) озиқлантирилмаса уларнинг ўсиши 10—15 процент камаяди.

Сигирларни ҳамиша бир вақтда соғишга тайёрлаш, елинларини уқалаш, иссиқ сув билан артиб тозалаш каби юмушларнинг аҳамияти каттадир. Баъзи сут-товар фермаларида сигирларни қўл билан соққанда кўпинча ёш болалар онасига ёки опасига ёрдам бераман деб сигирларни чала соғадилар.

Айниқса ёш бузоқларни боқиш ва парваришлаш технологияси бузилса чиқимга олиб келади. Бундан ташқари нимжон ўсган бузоқлардан келгусида мўл маҳсулот берадиган мол кутиш қийин. Чорвачиликдаги ҳозирги интенсив ривожланишда бузоқларнинг суткалик семириши 500—600 граммдан кам бўлмаслиги керак.

Кўп раҳбарлар ва мутахассислар чорвачиликда технологик бошқаришга аҳамият бермайдилар. Ҳозирги қайта қуриш даврида чорвачилик фермаларида ишни эскичасига олиб бориш ярамайди. Эндиликда у ерларда мураккаб машиналар қўлланилаяпти. Бу машиналардан унумли фойдаланиш учун ишни янгичасига ташкил этмоқ керак.

Олиб борилган тажрибалардан шу нарса маълум бўлдики, мутахассислар технологик жараёнларга иш вақтининг 10—15 процентини сарф қилар эканлар. Ҳамон областимизнинг кўпгина ферма ходимларида ишлаб чиқариш жараёнларининг турлари бўйича мукаммал ва аниқ технологик иш планлари йўқ. Агар фермаларга кириб қолсангиз, яхшилаб ясантириб қўйилган қизил бурчакларда технологик харита ёки бўлмаса иш жараёнларини бажариш ҳақида қоида тахталарини кўрмайсиз. Бу, айниқса, ишга янги келган ёш ходимлар ва ёш мутахассислар учун жуда ҳам зарур. Фермаларда молларни озиқлантириш тартиби, яйратиш, суғориш, соғишга тайёргарлик, соғиш ва шунга ўхшаш иш жараёнларини ким, қачон ва қандай бажариши аниқ кўрсатиб берилиши керак. Сут ишлаб чиқариш цех-поток усулида олиб борилса ҳамма иш жараёнлари пухта технологик тайёргарликни талаб қилади. Бунда сигирларни боқиш, озиқлантириш, соғиш ва механизмларнинг бетўхтов ишлатилиши учун пухта технологик ҳужжатлар тайёрланади. Буларга раҳбарликни зоотехник-технолог олиб боради. Унга врач-гинеколог, техник осеменаторлар, ҳисобчи-лаборант, механик-слесарлар ҳамда цех бошлиқлари бўйсунади. Иш шундай ташкил этилганда фермаларда ишлаб чиқариш интизоми мустаҳкамланади, натижада чорва маҳсулотлари ишлаб чиқариш кўпаяди, унинг таннархи пасаяди.

Н. ГУЛЕВ,
Ўзбекистон чорвачилик илмий тадқиқот институтининг Сурхондарё область таянч пункти мудири, қишлоқ хўжалиги фанлари кандидати.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитети кенгашининг АХБОРОТИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

6. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар НАТОга аъзо бўлган давлатларга, Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашда қатнашган мамлакатларга, бутун халқаро ҳамжамиятга яна бир бор мурожаат этиб, қурол-яроғларни ва қуролли кучларни қисқартириш тўғрисида тезроқ йирик битимлар тузиш, хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш мақсадида куч-ғайратларни оширишга, шу йўлдан олға боришда қийинчиликлар келтириб чиқариши мумкин бўлган ҳар қандай хатти-ҳаракатларни қилмасликка чақирадилар.

Қуролсизланиш соҳасида биринчи галдаги вазифалар орасида улар қуйидагиларни алоҳида ажратиб кўрсатадилар:

ракетадан мудофаа воситаларини чеклаш хусусидаги шартнома 1972 йилда қай тарзда имзоланган бўлса, унга шу тарзда қатъий риоя этиш ва келишиб олинган давр мобайнида ундан чиқмаслик шарти билан СССР ва АҚШнинг стратегик ҳужум қуролларини 50 процент қисқартириш тўғрисида шартнома тузиш;

ядро қуроли синовларини батамом ва ёппасига тақиқлаш ҳамда шу мақсадга эришиш йўлидаги қадамлар тарзида, СССР билан АҚШнинг 1974 ва 1976 йиллардаги шартномаларини тезроқ ратификация қилиш мақсадида контролнинг самарали чора-тадбирлари ҳақида битим тузиш, шунингдек СССР билан АҚШнинг ядровий портлатишлари қуввати ҳамда миқдорини келгусида камайтириш тўғрисида битимлар тузиш;

химиявий қуролни тўла-тўкис тақиқлаш ва унинг запасларини йўқ қилиб ташлаш тўғрисида конвенция тузиш;

Европадаги қуролли кучларни ва оддий қурол-яроғларни қисқартириб, ҳарбий харажатларни шунга мувофиқ равишда камайтириш.

Қуролсизланиш жараёнида бўшатиб олинадиган маблағ иқтисодий ва социал ривожланиш эҳтиёжларига сарфланиши лозим.

7. Кенгаш қатнашчилари шуни қайд этадиларки, Венада Европадаги қуролли кучларни ва оддий қурол-яроғларни қисқартириш тўғрисидаги музокаралар мандатини ишлаб чиқиш ниҳоясига етказилмоқда ва Европада ишонч, хавфсизликни мустаҳкамлаш тадбирларига ва қуролсизланишга бағишланган конференциянинг ишини қайтадан бошлаш истиқболлари очилмоқда.

Улар ўз давлатларининг НАТОга аъзо бўлган мамлакатларга Европадаги қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғлар тўғрисидаги маълумотларни бир-бирига топшириш тўғрисида қилган таклифлари актуаллигини уқтириб ўтдилар. Бўлажак музокараларда олға томон тез ва самарали силжиш манфаатларини кўзлаб, шу маълумотларни музокаралар бошланишида айирбошлаш, башарти, имкони бўлса, музокаралар бошлангунча айирбошлаш, музокаралар бошланиши биланоқ жойларда инспекция ўтказиш йўли билан мазкур маълумотларни текширишни кўзда тутиш мумкин бўлур эди.

Иттифоқчи социалистик давлатлар Умумевропа миқёсида ҳам, шунингдек айрим регионларда ҳам мавжуд номутаносиблик ва мувозанатсизликни тугатишга, Европадаги қуролли кучларни ва оддий қурол-яроғларни анча миқдорда қисқартиришга олиб бора оладиган, қўққисдан ҳужум қилиш ва ҳужум операциялари олиб бориш имкониятини истисно этадиган битимни имкони борича тезроқ тузишга ҳаракат қилишга азму қарор берганликларини тасдиқладилар.

Улар ҳозир амал қилиб келаётган ишонч ва хавфсизлик тадбирларини ривожлантириш ва кенгайтириш билан айни бир вақтда Европада мана шу соҳада янги чора-тадбирларни ишлаб чиқиш, жумладан, Европадаги ҳарбий фаолиятни чеклаш ва ҳарбий-ҳаво ҳамда ҳарбий-денгиз кучларининг мустақил фаолиятини мана шу чора-тадбирлар билан қамраб олиш зарур, деб ҳисоблайдилар.

Кенгашда Европадаги қуролли кучларни ва оддий қурол-яроғларни қисқартиришга оид музокаралар тўғрисида ҳужжат қабул қилинди.

Европа қитъасидаги барқарорликни мустаҳкамлашга қаратилган ҳаракатлар Европа теварагидаги денгиз ва океанлар акваторияларида ҳарбий активликни камайтириш, Европа Шимолидаги ва Арктикадаги ҳарбий қарама-қарши туриш даражасини пасайтириш, Ўрта ер денгизини тинчлик ва ҳамкорлик зонасига айлантиришга оид чора-тадбирлар билан тўлдирилиши лозим.

Кенгаш қатнашчилари Варшава Шартномасида ва НАТОда қатнашувчи давлатларнинг вакиллари иккала ҳарбий иттифоқнинг ва улар қатнашчиларининг ҳарбий доктриналари ҳамда концепцияларига фақат мудофаа тусини бериш мақсадида ҳарбий доктриналарнинг ҳарбий-техник жиҳатларини эътиборга олиб, уларни бир-бирига таққослаб чиқишлари хусусидаги ўз таклифини яна таъкидлайдилар.

Вакиллари кенгашда қатнашган давлатлар Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар билан НАТОга аъзо бўлган мамлакатлар ўртасида ҳарбий харажатларни кўпайтирмаслик ва камайтириш тўғрисида бевосита музокаралар бошлаш ҳамда ўзаро асосда ҳарбий харажатларни бир-икки йилгача кўпайтирмасликларини эълон қилиш тўғрисидаги ўз таклифларини эслатиб ўтадилар.

8. Иттифоқчи социалистик давлатларнинг фикрича, Европадаги тактик ядро қуролини, шу жумладан икки ёқлама вазифани ўтовчи воситаларнинг ядровий компонентларини қисқартириш, сўнгра эса йўқ қилиб ташлаш юзасидан яқин келгусида алоҳида музокаралар бошлаш қитъада барқарорликни мустаҳкамлашга ва уруш хавфини камайтиришга мувофиқ келган бўлур эди.

9. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар шунга асосланиб иш тутадиларки, Европада ишонч, хавфсизликни мустаҳкамлаш ва қуролсизланиш жараёни айрим регионлардаги хавфсизликнинг ўзига хос муаммоларини ҳам ҳал этишга хизмат қилиши лозим. Шу маънода улар Марказий Европага, Шимолий Европага, Болқон ярим оролига, қитъада иккала иттифоқ бақамти бўлиб турган чизиқ бўйлаб ўтадиган зонага тааллуқли ўзларининг биргаликдаги ва якка таклифларини амалга ошириш муҳим аҳамиятга эга эканини таъкидлайдилар.

10. Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар шуни қайд этадиларки, гарчи БМТ Бош Ассамблеясининг қуролсизланишга бағишланган III махсус сессиясида якунловчи ҳужжатни қабул этишга муваффақ бўлинмаган бўлса-да, бу сессия кўпчилик давлатлар барча соҳаларда ва, аввало, ядро қуроли соҳасида қуролланиш пойгасини жиловлаш ва қуролсизланиш юзасидан кескин чора-тадбирлар кўрилиши ва қуролсизланиш муаммоларига янгича ёндашувлар тарафдори эканлигини намойиш этди. Кенгаш қатнашчилари шундай музокаралар жараёнининг самарадорлигини ошириш мақсадида барча давлатларнинг куч-ғайратларини бирга қўшиш, музокаралар механизмини такомиллаштириш, бу ишда БМТнинг ролини ошириш тарафдоридирлар.

11. Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар тинчлик ва ҳамкорлик ҳукмрон бўлган яхлит Европани, «умумий Европа хонадони»ни биргаликда барпо этиш, унда яхши қўшничилик ва ишонч муҳитини қарор топтириш ғоясига амал қилмоқдалар. Хельсинки Якунловчи актининг, шунингдек Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашда қатнашган мамлакатлар вакиллари Мадрид учрашуви якунловчи ҳужжатининг қоидалари шу жараённинг пойдеворидир, бу қоидаларга қатъий риоя этиш Европа давлатлари ўртасида ҳамжиҳатликни ва амалий ҳамкорликни мустаҳкамлашга хизмат қилади. Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши билан Европа иқтисодий ҳамжамияти ўртасида расмий муносабатларнинг ўрнатилиши ҳам шу мақсадга мос бўлиб тушади.

Кенгашда Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг ҳарбий иттифоқларни айни бир вақтда тарқатиб юборишни кўзда тутувчи позицияси ўзгармаслиги тасдиқланди.

Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар шуни таъкидладиларки, чегараларнинг бузилмаслиги, мавжуд территориал-сиёсий реалликларнинг давлатлар суверенитети ва территориал бутунлигининг, давлатлараро муносабатларда ҳамма эътироф этган бошқа принциплар ва нормаларнинг ҳурмат қилиниши Европада мустаҳкам тинчлик ва хавфсизликни сақлаб қолишнинг шартидир. Шу реалликларни ва уларнинг бузилмаслигини шубҳа остига олиш йўлидаги ҳар қандай уринишлар кескинликни юмшатиш ва хавфсизлик манфаатларига, 70-йилларда тузилган шартномалар ва битимларга, Хельсинки Якунловчи актига зид бўлиб тушади ва бу уринишлар кескин зарбага учрайди.

12. Кенгаш қатнашчилари Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш қатнашчиларининг Вена учрашуви мазмундор ва мувозанатли ҳужжат қабул этилиши билан тезроқ тугалланиши керак, деган фикрни билдирдилар. Вена аҳдлашувлари Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашда қатнашган мамлакатлар ўртасидаги ўзаро муносабат принципларини мустаҳкамлашга, ишонч ва қуролсизланишни мустаҳкамлаш жараёнига изчиллик бахш этишга, барча соҳаларда кенг ҳамкорликни ривожлантиришга хизмат қиладиган бўлиши лозим. Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар Вена учрашувининг барча қатнашчиларини учрашувнинг якунловчи қисмида ҳал бўлмай турган масалаларнинг ечимини топиш учун сиёсий ирода намойиш этиб, имкони борича кўп амалий куч-ғайрат сарфлашга чақирадилар. Кенгаш қатнашчилари ҳам айни шу тарзда иш тутадилар. Улар мазкур учрашувнинг ташқи ишлар министрлари иштирокида тугалланиши тарафдоридирлар.

13. Иттифоқчи социалистик давлатлар БМТ Уставига қатъий риоя этиш, унга асос қилиб олинган имкониятларни рўёбга чиқариш асосида халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг кенг қамровли системасини вужудга келтиришда, шу мақсадда барча соҳаларда — сиёсий-ҳарбий, иқтисодий, гуманитар, экологик соҳаларда ишонч ва халқаро ҳамкорлик чора-тадбирларини ишлаб чиқишда қатнашишга азму қарор берганликларини тасдиқлайдилар.

Кенгаш қатнашчилари БМТ Бош Ассамблеясининг 43-сессиясида давлатларнинг ялпи хавфсизликни таъминлашнинг конкрет жиҳатларига, жумладан БМТ ва унинг бош органлари самарадорлигини, БМТ Бош секретарининг ролини ошириш, чунончи давлатлар ўртасидаги можароларни музокаралар, холис хизмат, воситачилик ёки яраштириш йўли билан бартараф этишга, БМТнинг тинчликни сақлаб туриш соҳасидаги ҳарбий кузатувчилари ва қуролли кучларидан янада кенгроқ фойдаланишга, давлатлараро муносабатларда халқаро ҳуқуқнинг устунлигини тасдиқлашга умумий ёндашувларни қидиришни кучайтириш лозим, деган фикрни айтдилар.

Кенгашда қуролланиш пойгасини тўхтатиш, қатъият билан қуролсизланишга, аввало, ядровий қуролсизланишга ўтиш, БМТ ва унинг аъзолари фаолиятида кенг қамровли хавфсизлик ғояларини амалда рўёбга чиқариш, тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш юзасидан аниқ-равшан чора-тадбирлар кўрилишида ноҳукумат ташкилотларнинг, олимлар, врачлар, маданият арбоблари ҳаракатларининг, жаҳон жамоатчилиги кенг доиралари намояндаларининг ҳиссаси аҳамиятли эканлиги қайд этилди.

Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар миллий мустақиллик, суверенитет, куч ишлатмаслик ва куч ишлатиш билан дўқ қилмаслик, чегараларнинг бузилмаслиги ва территориал бутунлик, низоларни тинч ҳал этиш, ички ишларга аралашмаслик, тенг ҳуқуқлилик принципларини ҳамда БМТ Устави, Хельсинки Якунловчи актининг бошқа принциплари ва мақсадларни, халқаро муносабатларда ҳамма эътироф қилган бошқа нормаларни барча мамлакатлар қатъий ҳурмат қилиши зарурлигини яна таъкидладилар.

14. Экологик хавфсизлик масалалари хусусида фикрлашиб олинди. Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва яхшилаш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш барча соҳаларда халқаро хавфсизликни таъминлаш, қуролланиш пойгасини тўхтатиш ва қуролсизланиш, биринчи галда ядровий қуролсизланиш билан чамбарчас боғлиқлигига ишонч изҳор этилди. Аҳоли зич яшайдиган, қурол-яроғлар, зарарли ва хатарли ишлаб чиқаришлар ҳаддан ошиб кетган Европада экологик хавфсизлик муаммоси бениҳоя кескин бўлиб турибди. Кенгашда вакиллари қатнашган давлатлар инсониятнинг омон қолиши, унинг олға ривожланиши манфаатларини кўзлаб экология муаммоларини ҳал этишда ҳам кўп томонлама, ҳам икки томонлама асосда фаол қатнашишга тайёр эканликларини изҳор қилдилар.

Қуролланиш пойгасининг атроф-муҳит учун оқибатлари ҳамда экологик хавфсизликнинг бошқа жиҳатлари хусусида ҳужжат қабул қилинди.

15. Кенгашда вакиллари қатнашган давлатларнинг раҳбарлари ҳозирги вазиятда инсон ҳуқуқларига риоя этиш ва шу ҳуқуқларни амалга ошириш ҳамда гуманитар соҳадаги халқаро ҳамкорликни ривожлантириш алоҳида аҳамиятга молик эканига ишонч билдирадилар. Уларнинг фикрича, инсоннинг тинчлик ва озодлик шароитида яшаш ва меҳнат қилиш, сиёсий, граждалик, иқтисодий, социал, маданий ва бошқа ҳуқуқлари жамулжам тарзда ҳамда давлатларнинг суверенитетини ҳурмат қилиш, уларнинг ички ишларига аралашмаслик шароитида тўла-тўкис амалга оширилиши учун ҳамма ишлар қилиниши лозим.

16. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг раҳбарлари дунёда мавжуд бўлган кескинлик ва можаро манбалари тўғрисидаги масала хусусида фикрлашдилар. Улар ўз давлатларининг бу манбалар томонларнинг ҳаққоний манфаатларини эътиборга олиб, ҳар бир халқнинг ўз тақдирини ўзи ҳал этиш ҳуқуқини ҳурмат қилиб, сиёсий воситалар билан бартараф этишга фаол кўмаклашишга азму қарор берганликларини тасдиқладилар.

Кенгаш қатнашчилари Афғонистондаги аҳволни сиёсий бартараф этиш жараёни бошланганини табриклайдилар. Кенгашда вакиллари қатнашган давлатларнинг фикрича, Афғонистоннинг ички ишларига ташқаридан ҳар қандай аралашувга чек қўйиш ҳамда Афғонистон республикасининг мустақиллиги ва суверенитетини ҳурмат қилиш, унинг ички ишларига аралашмаслик, мамлакатнинг демократик, эркин ривожланишини таъминлаш асосида афғонлар масаласи тўла-тўкис бартараф этилишига кўмаклашиш зарур.

17. Кенгаш қатнашчилари жаҳон сиёсатининг энг муҳим масалаларини ҳал этишда қўшилмаслик ҳаракатининг ошиб бораётган ижобий ролини табриклайдилар.

Кенгаш қатнашчилари кам ривожланганликни бартараф этиш, янги халқаро иқтисодий тартиб ўрнатиш ҳамда ташқи қарздорлик масалаларини одилона ҳал этиш мақсадидаги куч-ғайратларни ошириш керак, шундай қилиш жаҳон экономикасининг барқарорлигига ва ҳамкорлигига кўмаклашган бўлур эди, деган фикрни билдирдилар.

18. Кенгашда иттифоқчи социалистик давлатлар ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш ҳақида батафсил фикрлашув бўлди. Ташқи ишлар министрлари комитети билан мудофаа министрлари комитетининг Сиёсий маслаҳат комитети Берлин учрашувидан буён ўтган давр мобайнидаги ишига ижобий баҳо берилди, уларнинг бундан буёнги вазифалари белгиланди.

Жорий ўзаро ахборот кўп томонлама группасининг ва қуролланиш масалалари билан шуғулланувчи махсус комиссиянинг фаолиятидан мамнуният изҳор этилди, уларнинг иш мазмуни ва шаклларини янада бойитиш зарурлиги таъкидланди.

Кенгаш қатнашчилари тенг ҳуқуқлилик, узвий ўзаро алоқа ва ўзаро масъулият асосидаги ташқи сиёсий ҳамкорликнинг изчиллигини ошириш, унинг механизмини янада такомиллаштириш, баҳамжиҳат ҳаракатларнинг самарадорлигини ошириш кераклигини айтдилар.

Сиёсий маслаҳат комитети Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар бирлашган қуролли кучлари бош қўмондонининг қўмондонлик ўтказган иш тўғрисидаги докладини тинглаб, тегишли қарор қабул қилди.

19. Кенгаш дўстлик ва ҳамкорлик вазиятида ўтди.

Кенгаш ўтказилган мамлакат бўлмиш Польша Халқ Республикаси унинг ҳужжатларини бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотларга тарқатишни таъминлайди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг навбатдаги кенгаши Бухарестда ўтказилади. Руминия Социалистик Республикасининг вакили, ташқи ишлар министрининг ўринбосари Константин Оанча навбатдаги муддатга Сиёсий маслаҳат комитетининг бош секретари этиб тайинланди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг Европада қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни қисқартиришга доир музокаралар тўғрисида БАЁНОТИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Қуролли кучлар даражаси камайтирилган минтақа (зона) масофаси геостратегик омиллар, қурол-яроғлар асосий турларининг тактик-техник характеристикалари ва бошқа мезонлар асосида келишиб олиниши мумкин бўлур эди.

Ана шу қадамлар билан бир вақтда бақамти туриш чизиғига яқинлашган сари тобора тегишли қаттиқроқ режимни кўзда тутиб, минтақа (зона)ларда ҳарбий фаолиятни чеклаб қўядиган ишончни мустаҳкамлашнинг ўзаро келишилган чора-тадбирлари амалга оширилган бўлур эди. Улар, жумладан, бир вақтда ўтказиладиган машқларнинг кўлами ва миқдорига, машқларнинг қанча давом эттирилиши ва вақти-вақти билан ўтказилишига, шунингдек катта машқларни ўтказишни тақиқлашга, қўшинларни бир жойдан иккинчи жойга ташлашни чеклашга тааллуқли бўлиши мумкин.

3. АХБОРОТНИ АЙИРБОШЛАШ ВА КОНТРОЛ

Иккала ҳарбий-сиёсий иттифоқ кучлари нисбатини аниқлаш ҳамда Умумевропа ва регионал кўламларда қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғлар соҳасидаги номутаносиблик ва номувофиқликни аниқлаш мақсадида музокараларнинг бошида, агар мумкин бўлса музокаралар бошлангунга қадар ҳам музокаралар олиб бориш учун зарур бўлган тегишли дастлабки маълумотларни ўзаро айирбошлаш мумкин. Бунда музокаралар бошланишидаёқ жойларда инспекция ўтказиш йўли билан ана шу маълумотларни текшириш имконияти кўзда тутилган бўлур эди.

Музокараларда эришиладиган аҳдномаларнинг бажарилишини миллий техника воситаларидан ва халқаро тадбирлардан, шу жумладан рад этиш ҳуқуқисиз жойларда инспекция ўтказишдан фойдаланиб контрол қилишнинг самарали системасини барпо этишни кўзда тутиш мумкин бўлур эди. Қуролли кучлар даражаси камайтирилган минтақа (зона)лар бўйлаб ва унинг ичида, шунингдек қисқартириш районларида (темир йўл станциялари, узеллари, аэродромлар ва портларда) кириш-чиқишни контрол қилиш пунктлари тузилиши мумкин.

Қуролларни қисқартириш, йўқ қилиб ташлаш (қисмларга бўлиш) ва омборларга жойлаб қўйиш жараёнини, қўшилмалар ва қисмларни тарқатиб юборишни, шунингдек қисқартиришдан кейин қолган қўшинлар фаолиятини ва қуролли кучлар ва қурол-яроғлар сони ошиб кетмаслигини контрол қилиш мумкин бўлур эди.

Кенг ваколатлар (кузатиш, инспекция ўтказиш, мунозарали масалаларни кўриб чиқиш ва шу каби ҳуқуқлар) берилган халқаро контрол комиссияси тузилган бўлур эди.

* * *

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар тактик ядро қуролларини, шу жумладан икки мақсадни кўзда тутувчи воситалар учун жанговар зарядларни анча қисқартириш, сўнгра эса уларни тугатиш Европада уруш хавфини камайтиришга ва янада барқарор вазиятни вужудга келтиришга олиб борадиган муҳим чора бўлиши мумкин, деб ҳисоблайдилар. Улар тегишли музокараларни яқин вақт ичида бошлаш ҳамда ўзаро мақбул битимлар тузиш мақсадида бундай музокараларни давом эттириш тўғрисидаги таклифларини тасдиқлайдилар.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар шунга асосланадиларки, Атлантикадан Уралгача қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни қисқартириш жараёни билан Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш доирасида Европада ишонч ва хавфсизликни мустаҳкамлаш чора-тадбирларини янада ривожлантириш ҳамда кенгайтириш ўртасида мустаҳкам ўзаро алоқа мавжуд. Улар Европада ишонч ва хавфсизликни мустаҳкамлаш ва қуролсизланиш тадбирларига бағишланган конференциянинг иккинчи босқичида ана шу конференциянинг биринчи босқичи давомида ҳал қилинмай қолган масалалар, энг аввало ҳарбий-ҳаво кучлари ва ҳарбий-денгиз кучлари фаолиятини ишонч чора-тадбирлари билан қамраб олишга тааллуқли бўлган масалаларни кўриб чиқиш давом эттирилиши керак, шунингдек янги туркум ишонч чора-тадбирлари, шу жумладан чекловчи характердаги чора-тадбирлар келишиб олиниши керак, деб ҳисоблайдилар. Бу чора-тадбирлар тўсатдан ҳужум қилиш хавфини камайтиришга, ошкоралик, рўй-ростлик ва ҳарбий соҳадаги воқеалар ривожини олдиндан билишни кенгайтиришда кўмаклашган бўлур эди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципларига риоя қилинган ҳамда эришиладиган битимларнинг самарали контрол қилиниши таъминланган ҳолда қуролли кучлар ва қурол-яроғларнинг анча кам даражаси билан Европада барқарорликни мустаҳкамлашга олиб борадиган эҳтимол тутилган бошқа чора-тадбирлар ва таклифларни ҳам муҳокама қилишга тайёрдирлар.

Қуролланиш пойгасининг атроф-муҳит учун оқибатлари ва экология хавфсизлигининг бошқа жиҳатлари

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар атроф-муҳитнинг аҳволи муттасил ёмонлашиб бораётганлигини катта ташвиш билан таъкидлайдилар. Табиатдаги мувозанатнинг бузилиши шундай миқёсларга етмоқдаки, бу олдиндан айтиб бўлмайдиган оқибатларга олиб келиши, инсоният социал-иқтисодий ривожланишининг моддий базасига путур етказиши, инсоният ҳаётининг ўзини хавф остига қўйиши мумкин.

Қуролланиш пойгаси, аввало ядровий қуролланиш пойгаси атроф-муҳит ёмонлашувининг энг хавфли манбаларидан бири эканлигига чуқур ишонган Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар экологик муаммоларни ҳал этиш тинчлик, халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш, қуролсизланиш билан чамбарчас боғлиқ, деб ҳисоблайдилар.

Оқибати муқаррар ялпи экология ҳалокатига олиб келадиган ядро урушининг олдини олиш атроф-муҳитни сақлаш учун курашнинг асосий йўналиши бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда. Ҳар қандай қуролли можаролар атроф-муҳитга катта путур етказмоқда. Атроф-муҳитни қуролланиш пойгаси муттасил ва тобора кенг кўламда емирмоқда, у табиатни муҳофаза этишга сарфланаётган куч-ғайратларга зид бўлиб, Ер юзида жамият, техника ва табиатнинг уйғун мувозанатини вужудга келтиришдек олижаноб вазифанинг ҳал этилишига тўсқинлик қилмоқда.

Қурол-яроғнинг турли хилларини ишлаб чиқариш, йиғиб қўйиш ва ташиш, ҳарбий объектлар қуриш, ҳарбий машқлар ўтказиш атроф-муҳитга тўғридан-тўғри салбий таъсир қилмоқда.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар тўплаб қўйилган ядро қуроли атроф-муҳит учун, Ер юзидаги ҳаётнинг ўзи учун нечоғлик хатарли эканлигига алоҳида диққат-эътиборни қаратмоқдалар. Қасддан ишлатиш оқибатидами, хатолик ёки авария натижасидами, тўпланган ядро қуролининг ер куррасини вайронага айлантириш хавфи бор. Ядро синовларининг давом этаётганлиги, химиявий қуролнинг катта запаслари ва бундай қуролни ишлаб чиқариш тўхтамаётганлиги, янги принципларга асосланган қуроллар системасининг яратилаётганлиги — буларнинг ҳаммаси олдиндан айтиб бўлмайдиган ва ҳалокатли экология оқибатларига олиб келиши мумкин. Қуролланиш пойгасининг космик фазога тарқалиши космик фазодан тинч мақсадларда оқилона фойдаланиш имкониятларини барбод этган бўлур эди. Қайтадан тикланмайдиган ресурсларни ҳарбий мақсадларда совуриш ер юзидаги табиат учун жуда қимматга тушмоқда. Атроф-муҳитга ҳарбий ёки бошқа адоватли мақсадларда таъсир ўтказишга уринишлар бу муҳитга жиддий зарар етказган бўлур эди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар халқаро муносабатларда сўнгги вақтларда сезилаётган ижобий тенденцияларни қутлаб, қуролланиш пойгасини жиловлаш, қуролсизланишнинг самарали тадбирлари ниҳоятда турли соҳаларда, жумладан атроф-муҳит сифатини асраш ва яхшилаш ишида халқаро ҳамкорликни ривожлантиришнинг ҳал қилувчи шарти сифатида тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлашга ёрдам беради, деб ҳисоблайдилар. Ана шу давлатларнинг қуролсизланиш, ишонч ва хавфсизликни мустаҳкамлаш чоралари тўғрисида биргаликда ва якка тартибда илгари сурган ташаббуслари ана шунга хизмат қилган бўлур эди.

Қуролсизланиш соҳасида бошланган силжишдан атроф-муҳитни муҳофаза этиш юзасидан куч-ғайратларни активлаштириш учун фойдаланиш зарур. Қуролсизланиш соҳасидаги ҳаракатлар табиатни муҳофаза этишга доир конкрет чоралар билан биргаликда қўшиб олиб борилиши лозим. Қуролсизланиш регионлар ва жаҳоншумул кўламларда экология вазиятини яхшилаш учун жуда катта молиявий, табиий ва инсон ресурсларини бўшатиб берган бўлур эди.

Инсоннинг тинч фаолияти натижасида атроф-муҳитнинг аҳволи ёмонлашиб бораётганлиги катта таҳлика туғдирмоқда. Экология омилларини ҳисобга олмай амалга оширилаётган хўжалик фаолияти Жаҳон океани ва атмосферанинг ифлосланишига, ифлос моддаларнинг чегаралардан ўтишига, тупроқ унумдорлигининг йўқолишига, саҳронинг босиб келишига, ўрмонларнинг камайиб кетишига, иқлимнинг ўзгаришига, бутун-бутун биологик турларнинг йўқ бўлиб кетишига, биосферада зарарли моддаларнинг тўпланишига ҳамда табиатдаги бошқа кўпгина салбий ҳодисаларга олиб келмоқдаки, бу инсон яшайдиган муҳитни емирмоқда.

Ядро ҳалокати хавфи сақланиб қолаётганлиги, тез-тез экологик офатлар содир бўлаётганлиги, табиатдаги мувозанатнинг бузилганлиги жаҳондаги барча давлатлар тобора кўп даражада бир-бири билан экологик жиҳатдан боғлиқлигини тасдиқламоқда. Ҳаётнинг ўзи атроф-муҳит муаммоларини биргаликда самарали ҳал этиш манфаатларини кўзлаб жаҳон ҳамжамияти куч-ғайратларининг бирлаштирилишини қатъиян талаб этмоқда.

Ниҳоятда кенг кўламда ва очиқ халқаро ҳамкорлик негизида халқаро экология хавфсизлиги концепциясини ишлаб чиқиш ва уни изчиллик билан амалга ошириш юз берган аҳволдан чиқишнинг йўлидир. Барча давлатларнинг барқарор ва хавфсиз тараққиётига ва ҳар бир халқ ва ҳар бир инсоннинг ҳаёти учун қулай шарт-шароитлар яратилишига ёрдам бериши лозим бўлган халқаро экологик хавфсизлик халқаро муносабатларнинг шундай ҳолатини тақозо этадики, бунда атроф-муҳитни асраш, ундан оқилона фойдаланиш, қайта тиклаш ва унинг сифатини ошириш таъминланади.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар шу мақсадда атроф-муҳитни муҳофаза этиш соҳасида жаҳон ҳамжамияти эришган барча ижобий нарсалардан ижодий фойдаланиш ва бу ижобий жиҳатларни кўпайтириб бориш тарафдоридирлар. Улар Бирлашган Миллатлар Ташкилоти фаолиятини ва, айниқса, унинг махсус органи бўлган БМТнинг атроф-муҳит программасини, шунингдек атроф-муҳит ва тараққиёт халқаро комиссияси бажарган ишни юксак қадрлайдилар, ушбу комиссия экология муаммоларини алоҳида эмас, балки уруш ва тинчлик муаммолари билан, қуролсизланиш ва тараққиёт, қолоқлик ва қашшоқликка барҳам бериш, Ер юзида муносиб, соғлом ва хавфсиз ҳаётни таъминлаш муаммолари билан боғлиқ ҳолда кўриб чиқишни таклиф этди.

Халқаро экологик хавфсизликни таъминлаш давлатлар бажариши шарт бўлган принциплар ва ахлоқ-одоб нормаларининг қабул қилинишини, шунингдек экология соҳасида халқаро ҳамкорликнинг асосий йўналишлари белгилаб олинишини талаб этади. Бу принциплар, нормалар ва йўналишларни биргаликда, кенг кўламдаги ва амалий халқаро мулоқот асосида ишлаб чиқиш лозим. Тегишли халқаро-ҳуқуқий ҳужжат 1992 йилда, яъни БМТнинг атроф-муҳитга бағишланган конференциясининг 20 йиллиги нишонланиши муносабати билан қабул қилиниши мумкин бўлур эди. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ана шундай ҳужжат лойиҳаси устидаги ишни кечиктирмай бошлашга тайёрдирлар.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар табиий муҳитга путур етказаётган фаолиятнинг оқибатларини ўзлари, айниқса, ўткир ҳис этаётган Европа давлатлари сифатида экологик ҳамкорликда қитъага намуна бўлиш имкониятини берадиган шошилинч чора-тадбирлар кўрилишини ҳаётий муҳим, деб ҳисоблайдилар. Экология тартиби, одамлар саломатлиги, соф ҳаво ва тоза сув тўғрисида ғамхўрлик Европадаги барча мамлакатларнинг муштарак иши бўлиб, Умумевропа жараёнида ўзига яраша ўрин олган бўлур эди. Бир бутун Европа тинчлиги ва ҳамкорлиги, «умумевропа хонадони» ғоясига жуда кўп даражада мос келган бўлур эди. Шу жиҳатдан Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Европада ва унинг айрим регионларида атроф-муҳитни муҳофаза этишни таъминлаш мақсадида илгари сурилаётган таклифларни ниҳоятда долзарб таклифлар, деб ҳисоблайдилар. Бу давлатлар экология масалалари хусусида ниҳоятда кенг кўламда ахборотни баҳам кўриш, табиий муҳитни асрашни таъминлайдиган илғор технологияларни бир-бирларига ҳеч қандай чеклашларсиз тақдим этиш, давлатларнинг табиатни муҳофаза этиш фаолияти ва шу давлатлар территориясида содир бўлган ёки олди олинган экология ҳодисалари тўғрисида давлатларнинг қатъий ҳисоб бериб туриш тартиби ўрнатилиши тарафдоридирлар. Экология соҳасидаги ҳамкорликни янада жадал кенгайтириш ва чуқурлаштириш манфаатлари йўлида атроф-муҳитнинг муҳофаза этилиши учун жавобгар бўлган министрларнинг Умумевропа кенгашини чақириш ва ушбу кенгашда биргаликдаги ҳаракат программасини ишлаб чиқиш таклиф этилмоқда.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар табиий муҳитни муҳофаза этиш, уни урушлар ва қуролланиш пойгасининг оқибатларидан сақлаш учун кечиктириб бўлмайдиган муаммоларни ҳал этишга фаол ёрдам бериш ниятида эканликларини изҳор этадилар. Улар жаҳондаги барча давлатлар ва халқларга мурожаат қилиб, табиий муҳитни асраш ва соғломлаштириш мақсадида, бизнинг бугунги кунимиз ва келажагимизни таъминлаш манфаатлари йўлида куч-ғайратларни бирлаштиришга қатъий даъват этадилар. Ихтиёрида жуда катта бунёдкорлик ва ижодий потенциал бўлган инсоният атроф-муҳит ёмонлашуви жараёнини тўхтатишга қодирдир. Ҳаёт манбаи ва уни асровчи табиатни муҳофаза этиш ишида кўп томонлама ва икки томонлама асосда халқаро ҳамкорлик — барча давлатларнинг ҳозирги ва келажак авлодлар олдидаги бурчидир.

АМАЛДАГИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ

БИЗ—СОВЕТ ХАЛҚИ

ЎРТАЧИРЧИҚЛИКЛАР БУНДАЙ ШАРАФ БИЛАН ФАХРЛАНАДИЛАР ВА УНИ КЎЗ ҚОРАЧИҒИДАЙ АСРАЙДИЛАР

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачевнинг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида қилган доклади, анжуман қарорлари Ўрта Чирчиқ район партия ташкилотига ҳам жанговарлик, унинг фаолиятига янгича мазмун бахш этди. Мавжуд 120 та бошланғич, 137 цех партия ташкилотлари, 60 партия группаси ўз иш услубларини янгича талаблар асосида қайта қуришга қаратилган аниқ тадбирларни амалга оширишмоқда.

Район меҳнат коллективларида 20 га яқин миллат ва элат вакиллари бир-бирларига ҳамкор, мададкор бўлиб, баракали меҳнат қилмоқдалар. Конференция руҳи, қабул қилинган тарихий ҳужжатлар ҳар бир коммунист, барча меҳнаткашлар ғайрат-шижоатини жўш урдирди, келажакка бўлган ишончини мустаҳкамлади, ёркин ҳаракат программаси билан қуроллантирди.

Партия комитетлари демократия ва ошкораликни кенг қарор топтириб, ҳал қилувчи бўғинларда юзага келган меҳнат маромининг асосий йўналишини партия белгилаб берган долзарб вазифаларнинг шараф билан бажарилишига қаратмоқдалар. Ишнинг муваффақиятини идеологик жиҳатдан таъминлаш, меҳнаткашларни янгича анъаналар, пролетар интернационализми руҳида тарбиялашга биринчи даражали аҳамият берилаяпти.

Қуйида бебаҳо бойлик — кўпмиллатли кишилар ўртасидаги мустаҳкам дўстлик, ҳамжиҳатлик нималарга қодир эканлиги, қайта қуриш одимлари, тажриба ва ташаббуслар ҳақида ҳикоя қилинади.

«Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи бизнинг муштарак хонадонимиздир. Бинобарин биз, ана шу хонадон соҳиблари, доимо ўз хонадонимиз ҳақида ғамхўрлик қилишимиз, уни асраб-авайлашимиз ва обод қилишимиз, барча совет кишилари бу хонадонда яшаб, ўз социалистик Ватанидан фахрланишлари учун ҳаракат қилишимиз зарур».

(М. С. Горбачевнинг КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида қилган докладидан).

ҚУДРАТИМИЗ АҲИЛЛИКДА

Заҳриддин ИЗНАЕВ,
«Ленин йўли» колхози звено бошлиғи

Бригадамизда қирқ киши, тўққиз миллат вакиллари меҳнат қилишади. Ҳаммалари оққўнгил, фидокор, меҳру оқибатли кишилар. Узоқ йиллардан буён оқ олтин етиштириб, бир-бирлари билан ака-ука, ота-бола, қуда-қудағай бўлиб кетишган.

Бригада бошлиғи Жумали Чихалидзе — турк. У шу масканда вояга етди, туб қўйиб палак ёзди. Ҳозир ўғиллари ҳам ота изидан бориб пахта, унинг муқаддас ташвишлари билан яшашмоқда. Маҳаддин механизатор, Низом энг яхши сувчи. 127 гектар қумлоқ ерда деҳқончилик қиламиз. Экинлар насослар ёрдамида суғорилади. Шунга қарамай ҳар қандай шароитда ҳам белгиланган марра эгалланмоқда. Одамлар бир-бирларига суянишади, ишонишади. Орамизда меҳнатини тарозига соладиганлар йўқ. Шиоримиз — ҳамма бир киши учун, бир киши ҳамма учун! Ҳа, ютуқларимиз сири, қудратимиз — бирликда, аҳилликда.

Ўтган йили мавжуд имкониятлардан унумли фойдаландик. Бригада цех партия ташкилоти оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишларни жонлантиришга қаратилган таъсирчан тадбирларни амалга оширди. Инсон омилига эътибор кучайди. Коллективда соғлом, ижодий муҳит юзага келди. Бу ишлаб чиқариш кўрсаткичларида ҳам ўз ифодасини топди. Ҳар гектар ердан 32 центнердан пахта, қарийб 200 центнердан каноп пояси олиб, мажбуриятни бажардик.

Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг жўшқин руҳи, унинг тарихий қарорлари барчамизни янги марралар сари руҳлантириб юборди. Зеро, масалаларнинг қўйилиши, уларнинг муҳокамаси, мунозараларнинг жонлилиги, муаммоларнинг дадил кўтарилиши партия ва жамият ҳаётида янги давр бошланганлигидан далолат. Михаил Сергеевич Горбачевнинг конференцияда қилган доклади муҳокамасига бағишланган йиғилишда мажбуриятимизга тузатиш киритдик: партия даъватига жавобан зарбдорчасига меҳнат қилиб, гектар ҳосилдорлигини уч центнерга оширамиз, давлатга фақат юқори сифатли оқ олтин топширамиз. Ялпи ҳосилнинг 85 проценти машиналарда терилади.

Деҳқон дилидаги айрим мулоҳазалар хусусида. Кўпмиллатли давлатимизнинг ривожланиши, табиийки, миллий ўзлигини англашнинг кучайиши жараёни билан боғлиқ ҳолда кечади. Анжуманда ҳам бу ҳақда алоҳида таъкидланди. Аммо шунга асосан юзага келаётган янги талабларга ҳамиша зарур даражада эътибор берилмади. Оқибатда айрим масалалар мураккаблашди, қатор ҳолларда эса миллатчилик тусини олди. Тоғли Қорабоғдаги воқеалар фикримизнинг далили. Хулоса шундай: таркиб топган Иттифоқ давлат тузилиши доирасида ҳар бир миллат ва элатнинг манфаатларини мумкин қадар ҳисобга олиш лозим.

Баъзида республикалараро ўзаро муносабатлар тўғрисида тўла бўлмаган ёки бир ёқлама ахборотга асосланган майда гап-сўзлар, мулоҳазаларга, дуч келинмоқда. «Социалистическая индустрия» газетасида босилган мақола биз — заршуносларни ранжитди. Миллий қадрият торларига қўл уришдан олдин ҳамма нарсанинг ҳақиқатга тўғри келиш-келмаслигини қайта-қайта ўлчаб кўриш керак. Енг шимариб, эмин-эркин ишлайдиган давр келди. Сўзда эмас, амалда курашчи бўлайлик. Бригадамиз аъзолари қўлни-қўлга бериб, пахтазорларда жасорат кўрсатишмоқда. Ню Филин, Анорбой Усмонов, Батол Ширинов, Людмила Полякова каби фидокорлар сўз ва шахсий ибратлари билан барчани олға ундашмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН — ВАТАНИМ МАНИМ!

Мовлюд КУКАРАДЗЕ,
Ленин номли колхоз бригадири

Ҳар куни остона ҳатлаб дала томон йўл оларканман, ён-атрофга, одамларга меҳр ва миннатдорчилик ила боқаман. Нақадар азиз, қадрли менга бу ерлар!

Не бахтки, тақдир мени ажойиб инсонлар билан ошно қилди, ниятимга етдим. Ҳаёт тақозоси билан Ўзбекистонга келдим. Яширмайман, пешонам тиришган, омад юз ўгирган кезлар бўлди. Аммо бизнинг жондан азиз Ватанимизда меҳнат кишиси хор бўлмас экан. М. С. Горбачев Бутуниттифоқ партия конференциясида жуда тўғри таъкидлади: ҳар бир киши, у қайси миллатга мансуб бўлмасин, мамлакатнинг исталган ерида амалда тенг ҳуқуқлиликка, ҳамма ерда ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини амалга оширишга тўла ҳақлидир.

Биринчи кунданоқ меҳнатга астойдил кўнгил қўйдим. Ўзбек деҳқонларидан ерни эъзозлашни, пахтани севишни, интернационал бурчга садоқатни ўргандим. Йиллар мобайнида кетмон чопиб, сувчилик қилиб, заршунос қувончи, захматига шерик бўлдим. Пахта ишқи, унинг муқаддас ташвишлари қон-қонимга сингди.

Олти йилдан буён бригадага етакчилик қилаяпман. Ёдимда, юксак ишонч билдирилган йили ихлос билан ишга киришдик. Ғўза бўй кўрсатиб, бошимиз осмонга етганида сел ниҳолларни лойга қориштириб ташлади. Оғир, ўта қисталанг дамда ёлғизланиб қолмадик. Аксарият бригадалардан ёрдам кучи келди. Бир ҳафта кечаю кундуз даладан нари кетмадик. Ўн тўрт миллат вакили сидқидил ишлаб, дўстлик куч-қудратини амалда намойиш этди. Қувончимнинг чеки йўқ эди ўшанда. Ленинча миллий сиёсат тантанаси деганимиз шу балки.

Мусобақадошим, тажрибали бригада бошлиғи Мирзабой Раҳимбоевдан миннатдорман. У пок виждон, мустаҳкам имон эгаси. Сабр-қаноатли, омилкор, келажакни олдиндан кўра билади. Мирзабой сифатли, арзон пахта етиштиришнинг ўзга хос тажриба мактабини яратган. Тадбиркор ва ташаббускор коммунистларга суяниб кам бўлмаяпмиз. Ўтган йили 85 гектар ернинг ҳар гектаридан 31 центнердан оқ олтин йиғиштирдик. Эндиги ният 34 центнер. Оби-тобида парваришланаётган ғўзалар бир текис ривожланмоқда.

Бундай илиқ гапларни интернационал оилада вояга етган Қуйсиной Абдураҳмонова, Роза Саидгалиева ҳам айтишлари мумкин. Деҳқон ўз меҳнатини асло миннат қилмайди. Ёниб-жўшиб ишлаб, садоқатини амалда намойиш этаверади. Лекин заршунос захматини қадрлаш, пахта харид нархини ошириш ҳақида ўйлаб кўриш лозим. Партия конференциясида бу масала кўндаланг қилиб қўйилганлиги кайфиятимизни кўтарди.

Ҳозир ҳаммамиз буюк анжуман руҳи билан яшамоқдамиз. Йиғилишлар, делегатлар билан учрашувларда партия ўртага қўйган долзарб вазифаларни муваффақиятли ҳал этиш йўл-йўриқлари ҳақида қизғин гап бормоқда. Ошкоралик ҳаётимизга тобора чуқурроқ сингаяпти. Афсуски, баъзида уни суиистеъмол қилмоқдамиз. Бу ичи қора, нияти бузуқ кимсаларга қўл келаяпти. Улар бўҳтон, миш-мишларни чўчимай тарқатиб юришибди. Хайратланарлиси шуки, турли миллатларга мансуб кишиларни ўзаро тўқнаштириш, омма орасида адоват ва нафрат уруғини сочишга уринишларни кўра-била туриб, лом-мим демаймиз. Лоқайдлик, бетарафликнинг оқибати вой. Қайта қуриш осмондан ёғиладиган чалпак эмас. Унинг тантанаси учун бир ёқадан бош чиқариб, қатъий курашмоқ керак.

Колхозимиз коммунистлари, барча меҳнаткашлари пахтачиликда туб бурилиш ясаш, Озиқ-овқат программасининг муваффақиятли бажарилишига муносиб ҳисса қўшиш учун астойдил кураш бошладилар. Шу ҳал қилувчи дамларда кимнинг ким эканлиги яққол намоён бўлади. Ўзим ҳам карвондан ортда қолмасликка, ташаббускорлик кўрсатишга ҳаракат қилаяпман. Пахта йўли — ойдин йўл, бизни бахт эшигига эгатлар етаклаяпти.

ТАЪЗИМ СИЗГА, ЯХШИЛАР!

Қаршибой ЭЛАСБЕКОВ,
Акмал Икромов номли колхоз ветерани

Салтанат Аҳмедова Авангард посёлкасидаги касалхонага оғир аҳволда келтирилди. Врачлар барча имкониятларни ишга солишди. Шошилинч қон қуйиш лозим эди. Шунда донор Анатолий Лецвиев ёрдамга тайёр эканлигини билдирди. Муштипар аёл бахтига қон группаси тўғри келди, ҳаёти сақлаб қолинди.

Орадан бир ой ўтгач Салтанатхон халоскорининг уйига миннатдорчилик билдиргани борди. Анатолий Данилович уни эски қадрдонидек қарши олди. Улар ака-сингил тутинишди. Қаранг, қандай ажойиб одамлар бор! Ўзгалар ҳаёти, бахт-саодати учун жонларини ҳам аяшмайди-я!

Яна бир воқеа ёдимга тушди. Узоқ йил хўжаликда ҳалол меҳнат қилиб эл-юрт ўртасида катта обрў-эътибор қозонган Т. Бўрибоев бахтсиз ҳодиса туфайли бир қўлидан ажралди. Изтироб, оғир дард уни букиб қўйди. Дунё кўзига тор бўлиб кўринган кезларда яхши одамлар жонига ора киришди. Улар ширин сўзларини, марҳаматларини аяшмади. Оиласига қўлларидан келганича ёрдамлашишди. Колхоз правлениеси, партия, касаба союз комитетлари ҳам қараб туришмади.

Ташвишли кунлар ортда қолди. Т. Бўрибоев соғайиб, оёққа турди. Ҳозир колхозда баҳоли қудрат меҳнат қилаяпти. Юқоридаги воқеаларни тўлқинланиб ҳикоя қилаётганлигимнинг боиси бор: назаримда одамлар ўртасидан оқибат анча кўтарилгандек. Арзимаган латта-путта деб жигаридан юз ўгирган, енгил-елпи ҳаёт кечираётганларни кўриб дарғазаб бўламан. Бели оғримай пул топишга одатланган учарлар, олибсотарлар, тайёрга айёрлар қанчадан-қанча. Айрим ёшларимизнинг юриш-туриши, ҳаётга, ота-она олдидаги бурчга муносабати биз, кекса авлод вакилларини ғоят ташвишлантираяпти. Яқинда телевизорда кўрдим: Чилонзор районидаги бир гуруҳ мактаб ўқувчилари квартираларга ўғирликка тушишибди. Она сути оғзидан кетмаган ўсмирларнинг қора курсида ўтириши қанчалик даҳшат! Чамаси ҳамон асосий эътиборни ишлаб чиқаришга қаратиб, ёшлар тарбияси, инсон омили ҳақида етарли бош қотирилмаяпти.

Кўз олдимизда янги — қайта қуриш авлоди камол топмоқда. Ўринбосарларни тайёрлаш бутун партиянинг, жамиятнинг энг масъулиятли вазифасидир. Улуғ ишдан биз — ветеранлар ҳам четда бўлмасликка интилаяпмиз. Гап бой тажрибадан унумли фойдаланишда, изчиллик, қатъият кўрсатишда қолган.

Қайта қуриш шарофати туфайли хўжалигимизда қувончли ўзгаришлар рўй бераяпти. Илғор иш усуллари, фан ютуқлари ишлаб чиқаришга тобора кенг жорий этилмоқда. Ҳар сўмни жой-жойига сарфлаб, экономикани мустаҳкамлашга астойдил киришганмиз. Гербициддан воз кечдик. Шунинг ўзидан ҳар йили 18 минг сўмдан ортиқ маблағ тежалаяпти. Техникани ремонт қилиш хўжалик ҳисобига ўтказилди. Бу эса сарф-харажатни икки баравар қисқартирди. Муҳими — одамлар онгида, психологиясида ижобий ўзгаришлар кузатилмоқда. Янги-янги ватанпарварлик ташаббуслари юзага келиб, кенг оммалашаяпти. Ўтган йили пахтачиликда дастлабки илдам қадамлар қўйилди. Меҳнат унумдорлиги ортди, таннарх арзонлашди. Биринчи маротаба давлатга каноп топшириш планини бажардик.

Биз — заршунослар «Қишлоқ ҳақиқати»нинг шу йил 7 ва 11 июнь сонларида босилган «Халқнинг буюк бойлиги», «Ичар ошинг ҳалол бўлсин» сарлавҳали мақолаларни қизиқиш билан ўқиб чиқдик. Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли ва Янгийўл районидаги «Коммунизм» колхозлари правлениелари раислари М. Рўзматов билан М. Исматов ўртоқлар пахтачиликни интенсивлаш, меҳнатни ташкил этиш, ҳақ тўлашни такомиллаштириш ҳисобига тармоқда туб бурилиш қилиш ҳақидаги бой тажрибалари, таклиф-мулоҳазалари билан ўртоқлашишган. Устоз пахтакорлар ўгитлари долзарб муаммоларни ҳал этишда ғоят қўл келаяпти.

Социалистик Ватанга муҳаббат интернационализм сари босқичдир.

А. Н. ТОЛСТОЙ

Дўстликдадир обрў, кучимиз,
Шу дўстликни олқишлайлик биз.

Р. БЕРНС

Ўртоқ ғамингда — ғамдош, хасталигингда шифокоринг, у ўлим хавфи чанг солиб турган лаҳзада ўзини қурбон беришга тайёр турувчи кишинг.

Ўртоқ, бу энг юксак девор, мустаҳкам қўрғон, сув билан таъминланган ишончли қалъадир.

С. ОРБЕЛИАНИ

Доноликдан сўнг одамларга берилган энг қимматбаҳо тортиқ дўстликдир.

Ф. ЛАРОШФУКО

Чинакам фаол дўстлик ўзаро бирбирини суяшдир. Дўстим менинг ниятларимни қувватлайди, мен эса уни қувватлайман, шу тарзда гарчанд фикрларимиз турлича бўлса-да, биз биргалашиб олға борамиз.

И. ГЕТЕ

Дўстлар дийдоридан ортиқ қувонч, фироқидан ортиқроқ ғам йўқ.

РЎДАКИЙ

Дўстлар фикридин ва душманлар макридин бепарволиғ жоиз эрмас ва бу иш надоматдин ўзга натижа бермас.

А. НАВОИЙ

Худди дўстлик сингари давлат ишларида ҳам муғомбирлик ва риёкорликка ўрин бўлмаслиги керак.

ЦИЦЕРОН

ЗИНИРАНИНГ БАХТИ

Анна ЮРЕВИЧИНА,
Ким Пен Хва номли колхоз аъзоси, бузоқбоқар

Ҳамкасбларим орасида юрагимга яқини Зинира Галимова. Баъмани, ўктам аёл. Любовь Ким ёш бўлса-да ҳаммамизга бош. Чинакам коммунистга хос фазилати бор. Ўзига ва бошқаларга бирдек талабчан. Галкис Асимова, Ульяна Хигай каби тажрибали чорвадорлар ҳам унга эргашишади.

Ўша кунни сира унутмайман. Сафимизга янги қўшилган Валентинанинг кетаманга тушиб қолиши барчани ўйлантириб қўйди.

— Нимасига ҳайрон бўласиз, — деди ўшанда Зинира, — унумли ишлаш, кўнгилли дам олиш учун шароит йўқ. Моллар зотини яхшилаш, озуқа базасини мустаҳкамлаш, жараёнларни механизациялаш оғиздагина амалга оширилаяпти. Қолоқ деган номни орттирдик. Бунинг устига даромаднинг тайини йўқ. Яширишнинг нима ҳожати бор: ҳаммамизнинг сабр-косамиз тўлган.

— Ўзимиз айбдор, — қўшимча қилди Фая Илясова. — Орамизда ҳамжиҳатлик йўқ, нимanidир кутамиз, камчиликларни кўра-била туриб лом-мим демаймиз. Қайта қуриш ҳар биримизнинг ҳаракатимизга боғлиқ.

Навбатдан ташқари чақирилган партия йиғилишида очиқчасига гаплашиб олдик. Хўжалик раҳбари ва мутахассислари, райижроком олдига қатъий талаблар қўйилди. Кўп ўтмай моҳир ташкилотчи Т. Мадиёров правление раиси этиб сайланди. Бошлиққа кўп нарса боғлиқ экан. Раис орзу-армонларимиз билан яқиндан танишди. Биринчи кунданоқ расмиятчиликка, сансалорликка барҳам берди. Инсон омилига эътиборни кучайтирди. Янги дам олиш хонаси қурилиб, у замонавий мебеллар, керакли жиҳозлар билан тўла таъминланди. Озуқа етиштиришга ихтисослашган махсус бригадалар тузилди. Ферма тўла механизациялаштирилди. Иш икки сменада ташкил этилганлиги меҳнат унумдорлигини оширишнинг ҳал қилувчи омилларидан бўлди. Енг шимариб ишга киришдик. Нурҳабиба Қаҳҳорова ҳаммамизни шошириб қўйди. Кунига ҳар сигирдан 11—13 килограммдан сут соғиб, мусобақага қизғин тус берди. Ўтган йили ҳамжиҳат ҳаракат қилиб, қолоқликдан қутулдик. Давлатга гўшт, сут топшириш плани муддатидан илгари ортиғи билан адо этилди.

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси қарорларига амалий иш билан жавоб беришга интилаяпмиз. Ҳар сигирдан олинадиган сут миқдорини 4,5 минг килограммга етказиш учун қатъий кураш бошладик. Қизилгул Турушова, Гулойша Мусақулова каби сигирсоғарлар сўз ва иш бирлигига эришишаяпти. Айниқса Зинира Галимованинг омади юришган. Сўнгги 15 кунда унга тенглашадиган топилмади. Бир вақтлар синиқ кайфиятда юрган мусобақадошим ферма юлдузига айланди.

Интернационал коллективимиз, эришилаётган натижалар билан фахрлансак ярашади. Чорва маҳсулотлари топшириш ярим йиллик плани ўринлатилди. Ўртача ойлик иш ҳақимиз 350 сўмдан кам бўлмаяпти.

Бизни ўйлантираётган муаммолар ҳам йўқ эмас. Кўпинча хотин-қизлар масаласи узил-кесил ҳал этилган, деб гапиришгани-гапиришган. Лекин бошимиздаги ташвишлар шунчалик кўпки, улар ҳуқуқларимиздан тўла фойдаланишга тўсқинлик қилаяпти. Турмушнинг яхши йўлга қўйилмаганлиги, болалар муассасаларининг етишмаслиги, хизмат кўрсатиш, савдо соҳасидаги камчиликлар аввало хотин-қизлар бўйнига тушмоқда. Бутуниттифоқ партия конференциясида бу ҳақда алоҳида таъкидланди. Белгиланаётган тадбирларда хотин-қизлар ишини енгиллаштириш, кўп болали оналарга ғамхўрлик кўрсатиш масалаларига алоҳида эътибор берилиши керак.

* * *

Дала ва фермаларда, саноат корхоналари, қурилиш ташкилотларида партия конференцияси материаллари зўр қизиқиш, бевосита манфаатдорлик билан ўқиб-ўрганилаяпти. Меҳнаткашлар партия сиёсатини якдил маъқуллаб, қайта қуриш ишига маҳкам бел боғлаганликларини маълум қилмоқдалар.

Районда 400 нафардан ортиқ агитатор, бошланғич партия ташкилотлари атрофига уюшган 3.260 коммунист тарғибот-ташвиқот ишларини янги поғонага кўтаришмоқда. Йиғилишлар, делегатлар билан учрашувларда, баҳс-мунозараларда конференция давом этаяпти. Охунбобоев номли, Ким Пен Хва номли колхозларнинг пахтакорлари, чорвадорлари тажриба ва ташаббуслари синчиклаб ўрганилаяпти. Оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбявий ишларнинг бош йўналиши жорий йилда район бўйича давлатга 40 минг тоннадан ортиқ оқ олтин, 78.300 тонна каноп ва бошқа кўплаб деҳқончилик ҳамда чорвачилик маҳсулотлари топширишга қаратилаяпти. Маъмурчилик учун олиб борилаётган курашнинг олдинги сафида эл-юрт ишининг ҳақиқий жонкуярлари — коммунистлар боришаяпти.

М. ҚАЮМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

СУРАТДА: Ким Пен Хва номли интернационал колхоз аъзолари — (чапдан ўнгга) шофёр Ф. Ҳамдиев, сигирсоғар З. Галимова, меҳнат ветерани А. Эрматов, бузоқбоқар А. Юревичина, ёшлар мураббийси С. Хегай, молбоқар Ф. Юнусов, лаборатория ҳисобчиси Л. Ким, омилкор деҳқон Н. Ли ва заршунос Н. Юсупов ўртоқлар хўжалик олдида турган долзарб вазифалар хусусида ўзаро фикрлашишмоқда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотоси.

Чорвамиз жонкуярлари

СУЛОЛА ШАРАФИ

Битирув оқшоми. Чеҳраларида қувонч балқиб турган йигит-қизларнинг шодлиги бир олам. Уларнинг бири қўйиб бири гапни илиб кетарди. Синф раҳбари ўрта бўйли, истараси иссиқ йигитга навбат берди.

— Мен чўпон бўламан, — деди шунда Музаффар ўрнидан туриб. Аълочи ва жамоатчи ўқувчининг дабдурустдан айтган гапига ўқитувчи бироз иккиланиб қолди-да, сўнгра деди:

— Чўпонлик ҳам яхши касб, лекин...

— Йўқ, — деди Музаффар қатъийлик билан. — Ўқисанг буларди демоқчисиз, шундайми? Ота-бобом касбини давом эттираман.

Музаффар айтганини қилди. Ўрта мактабни муваффақиятли тугаллаб, тўғри совхоз фермасига ишга келди. У дастлаб бу ерда отасига кўмаклашиб юрди. Бир-икки йил ёрдамчи чўпонлик қилди. Сўнгра унга ишониб, алоҳида мол ажратиб беришди.

Йигит чўпонлик касбини танлаб адашмади. Ферма машъал сигирсоғари, комсомол аъзоси Дилбар билан ҳам худди шу ерда танишиб, бир умрга бирга бўлишга аҳд қилдилар. Иккаласи ҳам бахтини меҳнатдан топди.

Вайдулла ака Одиловлар оиласини Иштихон районининг «Янгикент» совхозида ҳамма чорвадорлар хонадони дейишади. Бунинг боиси бор, албатта. Бу ҳовлида тўрт нафар киши шу касбни шарафлаб келаяпти. Оила бошлиғи Вайдулла ака эсини танибдики жамоат чорвачилигини ривожлантириш учун тер тўкиб келади. У кишининг турмуш ўртоғи Хубия опа эса кўп йиллардан буён паррандачилик фермасида меҳнат қилади. Хубия опа товуқларни рацион асосида парваришлаб, қувончли натижаларни қўлга киритмоқда.

Хубия опа Қаҳрамон она. У 10 фарзандни тарбиялаб вояга етказди. Вайдулла ака ҳам, Хубия опа ҳам фарзандлар камолидан мамнун. Бир-биридан мўмин-қобил ўғил-қизлар ҳаётдан ўз ўринларини топишган. Ўғиллари Худойберди, Эгамбердилар ўқитувчи, Музаффар чўпон, Фарҳод яқинда Афғонистон республикасида интернационал бурчини шараф билан ўтаб қайтди. У хизмат қилган қисм командирларидан оила бошлиқларига бир неча бор раҳматномалар келган.

Қизлари Марварид, Махфират, Комилалар уйли-жойли бўлиб кетишган. Ширин, Гулсара ва Гулноралар мактабга қатнашади. Тажрибали молбоқар кўплаб шогирдлар тайёрлаган. Жўрабой Нарзиев, Олим Ҳамидов, Қирон Сайфуллаев сингари молбоқарлар Вайдулла акани устоз деб беҳад ҳурмат қилишади. У киши ҳозир қарилик гаштини сураяпти. Аммо меҳнатни ҳали тарк этгани йўқ.

— Пенсияга чиқди — бўлди деманглар, ҳали қадрдон фермамдан кетмайман, — дейди Вайдулла ака гапни ҳазилга олиб.

Моҳир молбоқар Вайдулла ака Одилов бош чўпон бўлган фермада маҳсулот етиштириш тобора кўпаймоқда. Буни ойлик ва йиллик планларнинг мунтазам равишда муддатидан олдин бажарилишидан ҳам билса бўлади. Бу ютуққа моллар туёқ сонини кўпайтириб, жониворларни белгиланган рацион асосида парваришлаш натижасида эришилмоқда.

Фермада айни пайтда 160 бош соғин сигир мавжуд. Уларнинг ҳар қайсисидан кунига 9—10 килограммдан серқаймоқ сут соғиб олишга эришилаяпти. Сут булоғини тоширишда оқ чашма соҳибалари Дилбар Одилова, Робия Каримова, Санам Шамсиддиновалар барчага ибрат бўлишаяпти. Улар ўз қарамоқларидаги сигирлардан кунига 10—12 килограммга етказиб сут соғишаяпти.

Фермада чорвадорлар учун етарли шарт-шароит яратиб берилган. Илғорлар вақти-вақти билан рағбатлантирилаяпти. Дам олиш хонаси улар ихтиёрига бериб қўйилган. Чорвадорлар унумли меҳнатдан сўнг мириқиб дам олишади.

Н. ЯҲЕЕВ.

«Олтинга ҳирс қўйган газандалар» («Правда», 1988 йил 23 январь) мақоласига ҳали-ҳануз акс-садо материаллари келиб турибди. Унда СССР Прокуратураси тергов группасининг Ўзбекистондаги уюшган жиноятчиликка қарши кўп йиллик ва оғир кураши хусусида сўз борарди. Кўпгина хатларнинг муаллифлари: «Бизда мафия қандай қилиб юзага келиши мумкин бўлди, нима учун юқори мартабали жиноятчилар номма-ном айтилмаган?» — деб сўрамоқдалар. Шу аснода Ўзбекистондаги порахўрликка доир иш юзасидан айбланган уч киши «Правда» мухбирлари билан учрашиш истагини билдирганликларидан хабар топиб қолдик. Улар ҳар қандай саволларга жавоб беришга, шу жумладан, коррупциянинг ички томонларини очиб беришга тайёр эканликларини маълум қилишган эди.

Учрашув СССР Ички ишлар министрлигининг тергов изоляторида бўлиб ўтди. Бунчалик аниқлик шунинг учун зарурки, биз тергов қилинаётган одамлар билан суҳбат қилаётганлигимизни унутмаслигимиз керак. Ишончимиз комилки, бошқа вақтларда улар бўлакча гапиришарди. Бу кишиларни интервью беришга нима даъват этди? Бу ҳам суҳбат мобайнида аниқ бўлиб қолди...

КОЛОННА

СССР Ички ишлар министрлиги тергов изоляторидаги суҳбат

Ережеп АЙТМУРОТОВ. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг собиқ секретари. Камбағал деҳқон оиласидан. Ўқитувчиликдан иш бошлаган. Кейин комсомол, совет ишларида бўлган, узоқ вақт Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига раҳбарлик қилган.

— Партбилетдан маҳрум қилишдими? Маҳрум қилишди! Мансабдан олишдими? Олишди! Болаларимнинг таржимаи ҳолига доғ туширишдими? Шундай! Шахсий пенсия, имтиёзлар бўлмайдими? Бўлмайди! Шундай бўлгач, нега яна жиноий жазо беришяпти? Ахир, менинг тажрибам бор. Мен қайта қуришга фойда келтиришим мумкин эди, энди бўлса?...

Абдухолиқ КАРИМОВ. Область партия комитетининг собиқ биринчи секретари, собиқ Социалистик Меҳнат Қаҳрамони. Бу ҳам камбағал деҳқон оиласидан. Ўқитувчи бўлиб ишлади. Армияда хизмат қилди. Сиёсий карьерани комсомолда бошлади.

— Эндиликда менинг мақсадим битта — соғлигимни яхшилаб, уни сақлаб қололсам бўлди. Қамоқхона девори ортида итдек ўлиб кетмасам, болаларим қўлида жон берсам, дейман...

Олимбой ПРИМОВ. Район партия комитетининг собиқ биринчи секретари. У ҳам камбағал оиладан. Ўқитувчи бўлиб иш бошлаган. Кейинчалик масъул хўжалик ишида бўлган.

— Мен ҳаммасини қайтариб бердим. Агар мумкин бўлса, буни тавба-тазарру деб билинг. Зеро, сўз-сўзу, ҳаракат-ҳаракат. Мен ҳаммасини қайтариб бердим. Бир нарса менга тинчлик бермайди. Менинг районимдан, деҳқонлар томонидан ёзилган хат ҳалигача хотирамдан чиқмайди... Биласизми, улар ўз мактубларини қандай адресга жўнатишганди? «Москва, Мавзолей, Ленинга... Қадрдон Владимир Ильич! Ўзинг биз ишонадиган якка-ю ягонасан...»

Мана шу уч суҳбатдошимиз сингари, уюшган жиноятчи раҳбарлар тўғрисидаги иш юзасидан ўтган кишиларнинг кўпчилиги оддий оилалардан чиққанлигини таъкидламоқчимиз. Бундай оилаларда ризқ-рўзни ҳамиша тер тўкиб, виждонан меҳнат билан топишарди, бундай хонадонларда алдамчилик ва ўғирлик учун лаънатлашлари, уйдан ҳайдаб чиқаришлари мумкин эди. Уларнинг ҳеч бири порахўр бўлиб туғилмаган. Маълумот олишгач, хизмат поғонасидан кўтарилгач, улар шундай бўлиб қолишди. Ахир, нима учун уларнинг тубанликка юз тутиши содир бўлди? Уларнинг ўзлари бу саволларга жавоб излашмоқда. Бу жавоб бизга ҳам рашидовчиликнинг юзага келишига ичдан назар ташлаш, уюшган жиноятчиликнинг ёйилиш жараёнларини назардан кечириб чиқишга ёрдам бериши мумкин...

Айтмуротов. Ҳамма оларди, ҳамма берарди. Етмишинчи йилларнинг охирларида деярлик очиқчасига олиб-беришарди.

Каримов. Ўшанда ҳали район партия комитетининг биринчи секретари эдим. Отпускага кетаётган эдим. Колхоз раисларидан бири кабинетимга кириб келди. Пул солинган конверт узатди. Рад этиб, қайтара бошладим. У қатъийлашди: хафа қилма, ахир таомил шундай. Тўғри, бундай «таомил»дан бохабар эдим. Бироқ ўшанда илк бор олишим эди.

Примов: Мени район «Сельхозтехника»сига бошқарувчи қилиб тайинлашди. Икки йил уриндим — ҳеч нима чиқмади. Ахир, техникасиз, эҳтиёт қисмларсиз, ҳатто михни ҳам қоқолмаганимдан кейин қандай натижа чиқиши мумкин?! Ҳамма нарсани яхши биладиган ўринбосарим: сен юқоридаги фалончи-пистончиларга узат, деди. Умримда биринчи маротаба пора бердим. Кейин ҳаммаси ўзгариб кетди. Бамисоли эртакдагидек дейсиз. Районимизга фондли хазиналар тўғридан-тўғри оқиб кела бошлади. Энди областда ҳам, Тошкентда ўтган коллегияларда ҳам қаттиқ гапиришмай, нуқул мақташарди.

Айтмуротов. Агар сиз бизни ҳажв қилмай, ҳақиқатан ҳам мен мансуб бўлган бюрократия қатламига қарши жамият бирор-бир чора ишлаб чиқишидан манфаатдор бўлсангиз, сидқидилдан гапираман. Рашидовчилик системаси сенинг «олмаслик»ка ҳуқуқсизлигингни билдирарди. Олмадингми, демак ярим сотқинсан. Бермадингми — юз фоиз сотқинсан. Ва амал курсисидан улоқтирилиб, бироз ўтгач, партиядан чиқариласан, ҳатто ҳаётингдан айрилишинг мумкин...

Каримов. Бу анча илгари бошланган. Хрушчевнинг гўшт, сут ва тухум ишлаб чиқаришда Американи уч йилда қувиб ўтамиз, деган шиорини эслайсизми? Бизга айтганларича қилиш учун бир йилда икки йиллик планни бажариш керак бўларди. 1959 йили Рашидовни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари қилиб сайлашди. Айрича кўриниш учун, ўзини кўрсатиш учун у республикани бир йилда уч йиллик план топширишга мажбур қилди. Бу нореал эканлигини исботлашга ур披нганларни шафқатсиз жазолади. Ана ўшандаёқ ялпи кўзбўямачилик, қўшиб ёзиш, турли хил қаллобликлар бошланиб кетди. Экономикадаги авантюризм жиноятчилик учун бир калит. Биз бунақанги авантюраларнинг қанчасини бошдан кечирмадик?!

Примов. Мен Тошкентда Брежнев қатнашган кенгашда бўлганман. Ўшанда Рашидов бир йилда беш миллион тоннадан ошириб пахта топширишга ваъда берди. Леонид Ильичнинг луқмасини ҳали ҳозиргина эшитгандек эслайман: «Олти миллионга, Шарафчик, яхлитлаб қўя қол!». Шунда Рашидов: «Хўп бўлади, Леонид Ильич!» — деб жавоб берди. Эртаси куни бутун республика бўйлаб шиорлар, чақириқлар янгради. Бу қандай оқибатлар келтиргани маълум: ерни ишдан чиқардик, миллиардлаб маблағни талон-торож қилдик, қўшиб ёзишларнинг даҳшатли системасини вужудга келтирдик, кўплаб минг кишиларни маънавий қадриятлардан маҳрум этдик.

Бироқ рашидовчиликни фақат «Балиқ бошидан сасийди» мақоли билангина тушунтиришга уриниш бизни боши берк кўчага киритиб қўяди. Бу ҳақиқатдан узоқ. Албатта, бош кўп нарсани белгилайди. Лекин жиноятчилик стратегиясини эмас. Уни улкан бюрократик ботқоқлик юзага келтирадики, бу ботқоқликда ўнлаб кераксиз министрликлар ва идоралар пуфакдек шишади. Минглаб нафси ўпқон амалдорлар пайдо бўлади. Улар талаб қилишаверади, талаб қилишаверади, талаб қилишаверади... Биттаси гайка етказиб бериш учун жавобгар, бошқаси — болт, учинчиси — втулка етказиб беради... Ҳаммасига бер, бер, бер. Областда ҳам бер, Тошкентда ҳам бер, Москвада ҳам бер...

Каримов. Ўзим ҳам мана шу фондли бисёрликни истовчилар, ҳам уни инъом этувчилар сафида эдим. Мени олиб ташлашса, бошқа шундай киши келарди.

Бугун улар бермаслик мумкин эмасди, пора олмаслик ҳам мумкин эмасди, ҳаммасида юқоридагилар айбдор, ўзларини бўлса ўзгалар иродасининг қурбонлари деб кўрсатмоқдалар. Албатта, улар бу ҳолат ўзлари учун енгиллаштирувчи аҳамиятга эга, буни бўлажак суд ҳисобга олиши лозим деб ҳисоблайдилар. Бироқ айни ўша пайтларда бошқа минглаб оддий коммунистлар кўзда тутган бошқа ҳолатлар — виждон, шараф, бурч, мардлик, ҳақиқатни деб қурбонлик беришга тайёрлик жасорати ҳам бор эди-ку. Ўзбекистондаги кўпгина раҳбарларда мана шу журъат етишмади. Буниси ҳам эмас, уларнинг ўзлари жамғариш, бойлик орттириш, тамагирлик қопқонига тушиб қолган эдилар. Улардан беҳисоб қимматбаҳо буюмлар — тилла тангалар, тақинчоқлар, пуллар тортиб олинди.

Яна уларга савол берамиз: Нимага, нима учун?

Айтмуротов. Узоқ йиллар ёш кадрларни қандай тарбиялашганлигини, нимага ўргатишганини эсда тутиш керак: юқоридан билдирилган фикр учун овоз берсанг, мансаб дарвозалари очиқ, акс ҳолда тупроққа қоришасан. Бизда яна бошқа одат: катталарни ҳурмат қил, уларга қарши борма деган панд-насиҳатлар ҳам бор. Мана шунинг учун республикада диний урф-одатларнинг ёйилишига бармоқ орасидан қарашарди. Ҳатто, шунга даъват ҳам этишарди. Қулларни тарбиялашаётганди...

Каримов. Етмишинчи йилларнинг бошларида оқимга қарши сузишга уринувчилар ҳам бўлган эди. Уларни аёвсиз топтаб ташлашди. Самарқанд областида Рашидовнинг жияни Ҳамроқулов область ижроия комитетининг раиси бўлиб ишлаётганида, менинг кўз ўнгимда, область партия комитетини ҳам, ҳуқуқий муассасаларни ҳам топтарди. У ўз фикрини айтишга уринган ҳар қандай кишини кафангадо қиларди. Турли даражадаги мана шундай «чор ҳоким»ларнинг қаноти остида порахўрлик авж оларди. Рашидовга навбатдаги порани бераётиб, мен фақат ўз мансаб дахлсизлигимни таъминлардим деб ўйлайсизми? Йўқ, мен бу нақд фойдага айланишини ҳам билардим... Фондлар, материаллар олардим, хўжаликни йўлга қўярдим. Бу ходим сифатида менга афзаллик келтирарди. Бироқ ана шу фондларни ва материалларни қўл остимдагиларга тақсимлаётиб, мен ўз ҳаражатларим қопланишини билардим. Шундай ҳам бўларди. Рашидов менга Қаҳрамоннинг юлдузини топшираётиб, бунақасини шунчаки беришмаслигини шипшиди. Мен Юлдуз учун унга пул бердим.

Шарқда марҳумлар ҳақида ёмон сўз гапиришмайди. Шунинг учун мен бирор маънавий қиёслардан тийиламан. Фақат бир нарсани айтаман: Рашидов хотини билан йилда бир-икки республиканинг ҳамма областларини айланиб чиқишарди ва бошқа ҳамма ишдан ташқари, биз, область партия комитетининг секретарларидан ўлпон йиғишарди. Бу одатдаги ҳол ҳисобланарди.

Айтмуротов. Мен ким пора берганини, ёки мен кимга узатганимни — буларнинг ҳаммасини санаб ўтирмайман. Шуни айтиш етарлики, Марказий Комитет секретари вақтимда республика Марказий Комитетининг ўзида ҳам — хизмат поғонасида мендан юқорироқ турган бир нечта секретарларга ҳам берганман. Шу жумладан, албатта, Рашидовга ҳам. Москвадаги йирик ходимларга ҳам берганман...

Рашидовчилик «қасри» таянган устунларнинг узунлигини, «мустаҳкам»лигини тушуниб етишга ҳаракат қиламиз. Бир томондан, бу — ниҳоятда чигиллашиб ва бир-бирига чатишиб кетган, хўжалик, бюрократик алоқалардир. Онгли равишда ишлаб чиқилган, ман этувчи ва рухсат берувчи беўхшов инструкциялар, хилма-хил директивалардир.

Примов. Улар қуйида турувчи хўжалик ходимларини ижроия комитетдаги, райкомдаги, агросаноатдаги ёзув-чизув ишлари билан шуғулланувчи кичик хизматчига ялиниб боришга мажбур қилади. Оқибатда майда пораларни жуда нозик томирлар орқали сўриш бошланади. Бошқа — раҳбарлик-идоралараро қаватда анча содда, бироқ, «пораларнинг қудратли оқимга қўшилиш»дек мустаҳкам томир отган системаси юзага келади. Шундан сўнг мана шу оқимдан областдаги, республикадаги, Москвадаги анча юқорироқ мартабали раҳбарларнинг кабинети томон «енглар» узатиладиган палла бошланади. Лекин бунинг ҳам анча нозик томонлари бор — шундай ҳоллар бўладики, энг «юқори» «жойга» чиқиш учун мана шу иплар жуда усталик ва маккорлик билан узоқ вақт ўралади.

Лекин, энг асосийси — бу партия ёки совет аппаратидаги тик турган колоннадир. Райком секретари бригадирдан, агар у қариндош бўлмаса, пора олмаган, албатта... Мен фақат ишончли шахсдангина олардим. Марказий Комитет ходимини айтмай ҳам қўя қолай, обком секретари ҳам худди шу йўсинда ҳаракат қилади. Бунда мазкур колоннани кесиб ташлаш мумкинлигини, лекин «система» қолаверишини тушуниш муҳимдир.

Ҳозир, тергов изоляторида суҳбатдошларнинг гапларини эшитиб ўтирар эканман, илгари бизда уюшган жиноятчилик йўқ, чунки, бундай бўлиши мумкин эмас, деб дабдабали ношоира солинганлиги бежиз эмаслигини тушунасан, киши. Брежнев даврида мафиячилар ҳокимиятнинг энг олий эшелонларига кириб олдилар. Ўз мақсадлари йўлида фақат экономика тараққиётига эмас, балки қонунчиликка ҳам таъсир ўтказдилар. Терговчилар, прокуратура, суд шундай шароитларга солиб қўйилдики, порахўрлар, давлат мулкини талон-торож қилувчилар, коррупция ташкилотчиларининг жиноий ишлари амалда ёпиб юборилди. Жиноий ишлар статистикаси буни тасдиқлайди. Дарвоқе, бу ишлар шу пайтгача халқ учун ёпиғлигича қолмоқда. Шу боис, дадил айтиш мумкинки, бундай аҳвол уюшган жиноятчилик дунёсидаги «ишбилармон» кишиларга қўл келади. Унинг ҳаётимизнинг барча соҳаларига, бизнинг социалистик жамиятимизнинг энг асосий негизларига бориб тақалувчи қўлларини қандай қилиб кесиб ташлаш керак?

Суҳбатдошларни жиноий жавобгарликка тортиб келган ишни «ўзбеклар иши» деб атаётган кишиларнинг фикрига қўшилиш қийин. Коррупцияда миллат йўқ. Бу мамлакат кўламидаги ҳолки, унда Рашидов ва Брежнев атрофини ўраб олган бир қатор шахслар фақат стрелкачилар ролини ўйнадилар, холос. Гарчи улар ниҳоятда қўрқинчли бўлсалар-да, аммо стрелкачиликдан нарига ўтолмадилар. Энг муҳими, мана шу ҳолни охиригача таҳлил этиб чиқишдан иборат. Коррупция биринчи навбатда кадрларни барча бўғинларда бюрократик принциплар билан кўтариш ва ишга тайинлаш билан кучлидир.

Каримов. Бизда бирон мансабга фақат ўз одамингни қўй, бошқа ҳеч кимни йўлатма, деган қатъий қоида бор эди. Ўз кадрларимиз эса йиллар давомида тарбиялаб вояга етказилган ва синовдан ўтказилган. Бундай одам ўз халқидан, ўз мамлакатидан айрилиб қолган... У «доҳий Рашидов»нинг буюклигига ишонмаган, бироқ, у доҳийчилик принципининг ўзига ишонган. У виждон, ошкоралик, демократизмга қарши кураш чора-тадбирларини ишлаб чиққан. Чор атрофидагиларга шу касалликни юқтирган.

Бугунги кунда бизнинг суҳбатдошлар қилмишларидан ўкинмоқдалар. Бу борада бизни шунга ишонтирмоқчи бўладилар. Лекин бундай фикр-ўйлар уларнинг каллаларига энди келяптими? Йўқ, албатта. Бироқ илгари ҳокимиятга чанқоқлик ва бойликка ҳирс қўйиш, узоқ вақт жазосиз юриш ҳамма нарсадан устун келган эди. Улар ва уларга ўхшаш кишиларнинг ҳаммаси шундай аҳволда эди. Шундай бўлсада, уларнинг ҳар бири юрган-турганида, ейиш-ичишида қўрқувдан холи эмасди. Аммо энди аро йўлда тўхташнинг иложи йўқ эди, тўғрироғи кучлари етмасди. Доҳийчиликка ишонч ўзларининг бенуқсон эканликларига ишонч туғдирарди.

Айтмуротов. Олтмишинчи йилларда ҳам, етмишинчи йилларда ҳам кўплаб одамлар қамалди. Лекин ҳеч қачон бизнинг доирамиздаги одамлар қамалгани йўқ. Рашидовни Шарқ ахлоқ-одоби ўлчовлари бўйича энг фахрли, энг муқаддас жойга дафн этганлари ҳам тасодифий эмас. Биз ҳаммамиз Рашидов ўша ерда, майдонда ётар экан, бизга ҳеч ким тега олмайди, деб ишонардик... Москвадан уни бу ерга қўймасликни талаб қилганларида ҳам, биз бунга қулоқ солмадик... Рашидовни бошқа ерга қайта кўмганларида кўпчилик, жумладан, мен хавотирга тушдим. Сўнгги дақиқагача мени қамоққа олишларига ишонмасдим. Агар менинг даражамдаги кишилар қамоққа олинадиган бўлса бу бутун партияни обрўсизлантиради, деб ўйлардим. Жуда бўлмаганда илгари шундай ҳисобланарди.

Каримов. Турғунлик йилларида «катта даражада»ги кишиларни умуман қамоққа олишмасди. Каттароқ лавозимдаги раҳбарларни бир жойдан иккинчи жойга ўтказишарди ёки катта обрў-эътибор билан, орденлар ва медаллар билан жимгина пенсияга чиқаришарди. Буни ҳозир ҳам кузатмоқдамиз.

Примов. Яқин-яқин вақтларгача ва ўйлайманки, ҳозир ҳам Ўзбекистонда «стрелкачиларни» таъқиб остига олмоқдалар. Прокуратура ҳатто уларни жиноий жавобгарликка тортмаган пайтда ҳам, ё уларни ишдан маҳрум қиладилар ё партиядан ўчирадилар. Бундан кўзланган мақсад аниқ: одамлар тергов органлари билан ҳамкорлик қилмасликлари учун, ихтиёрий равишда гувоҳлик бермасликлари учун одамларни қўрқитмоқчи бўладилар. Бу билан улар мана шу одамларнинг шахсий ҳаётини бузган, амалда уларни итоаткор қулларга айлантирган кишиларни сақлаб қолмоқчи бўладилар. Шу мақсадда СССР Прокуратурасининг тергов бригадалари ўз ишида «ҳар хил таблеткалар»ни қўлланмоқдалар, бу ерларда жиноятчиларнинг «яқин кишиларини калтаклашяпти, қийнашяпти», ўғирланган бойликларни софдиллик билан қайтариб бераётган кишиларни эса «биринчи навбатда қамоққа олишяпти», деган миш-мишларни тарқатмоқдалар. Бу эрта-индин қамалиши мумкинлигидан қўрқаётган шахсларга фойдалидир. Шу боис улар бутун кучларини ишга солиб, тергов органлари билан халқ ўртасида ўтиб бўлмас тўсиқ ўрнатишга интилмоқдалар.

Бугунги кунда айрим шахслар ишни силжитиш, районнинг, областнинг, республиканинг фаровонлиги ҳақида ғамхўрлик қилиш учун Ўзбекистонда, фақат у ерда эмас, бошқа жойларда ҳам пора олишган ва пора беришган, деган фикрни ўтказишга интилмоқдалар. Бизнингча, бу жуда ҳам тўғри эмас. Бундай тахминнинг ўзи айнан мафия ташкилотчилари учун манфаатлидир. Бизни порасиз экономикани ривожлантириб бўлмайди, мамлакатни боқиш, кийинтириш мумкин эмас, деб ишонтиришга уринаётганлар ҳам шулардир. Шу сабабли порахўр раҳбарлар учун «алоҳида», ўта қулай шарт-шароитларни яратиб бердилар, «гапга кирмайдиган» кишиларни эса капитал маблағлардан қисиб ҳолдан тойдирдилар, уларга материаллар, техника фондларини ажратмадилар, оддий одамларни уларга қарши оёқлантирдилар. Ҳалол кишилар «четга чиқа бошладилар». Мафияга кирган кишиларгина майдонда қолдилар.

Каримов. Мен катта ҳокимиятга эришганимда ҳам ўзимни инсон ўрнида ҳис этмасдим. Мен бюрократик, айни пайтда жиноятқорона механизмнинг оддий битта винти эдим. Мен қўрқардим. Биз ҳаммамиз бир-биримиздан қўрқардик, айрим-айрим яшардик. Мени пенсияга чиқаришларини сўрадим. Пенсияни олиш учун ҳам пора беришга мажбур бўлдим.

Тергов тугагач, суҳбатдошларимиз суд олдида жавоб беришади. Қилмишларига яраша жазоланадилар. Аммо бир қатор масалалар борки, уларга фақат терговнинг ўзи жавоб бериши қийин. Бу саволларга ҳаммамиз, охиригача виждонан туриб жавоб беришимиз керак.

Акс ҳолда рашидовларга таянч бўлган колонна бузилиши мумкин, аммо ҳали ағдарилиб тушгани йўқ. «Мафиянинг кичик амалдорлари»ни таъқиб қилаётган, лекин унинг «генераллар»ига тегмаётган кишилар бу колоннани ушлаб қолишга уринмоқдалар. Булар — СССР Прокуратурасининг тергов группалари ишини фақат Ўзбекистон регионн билан чеклаб, унинг фаолиятига тўсқинлик қилаётган кишилардир.

Шу боис бизни ташвишли ҳис-туйғулар тарк этмаяпти. У экономикадаги чалкашликлардан, социал адолатсизликдан манфаат кўрувчи кишиларнинг ҳаммасини, бюрократларнинг «даҳлсиз» тоифасини ва мафияни юзага келтирувчи ҳамда гуллаб-яшнатувчи бошқа шарт-шароитларни аниқламагунимизча тарк этмайди. Акс ҳолда XIX Бутуниттифоқ партия кнференциясининг энг асосий қарорларидан бири — социалистик ҳуқуқ давлатини вужудга келтириш ҳақидаги қарорини бажара олмаймиз.

Ўзбек колхозчиларининг умидсизлик гирдобида: «Москва. Мавзолей. В. И. Ленинга...» деб ёзган хатини эсга олайлик. Бу хатни ёзган кишиларнинг қисмати, бу ҳақда ҳам гапириб ўтамиз, оддий бўлмади. Хатни текшириш учун Москвадан келган киши Примовга: «Сариқ чақага арзимайдиган иш экан», аммо сен ҳар қандай йўл билан хатга имзо чеккан ҳар бир кишидан, менинг бошқа даъвом йўқ деб хат юзасидан ўтказилган текширишдан мамнун бўлганлигини ўз қўли билан ёзиб беришига эриш, дейди.

Хатни ёзганлардан шундай тилхатлар олинди. Лекин қандай йўллар билан олинди, ҳозирча аниқ бир нарса дейиш қийин. Энг муҳими, текширувчи мамнун ҳолда, очиқ айтамиз, қўни-қўнжи тўлиб қайтди.

Хўш, деҳқонлар нима ҳақда ёзишган эди? Улар райкомнинг собиқ секретари тергов изоляторидагина журъат этиб, Рашидовнинг ва унга ўхшаган кишиларнинг хатти-ҳаракатлари одамлар олдида ва давлат олдида жиноят қилишга олиб келди, коррупцияни авж олдиришга туртки берди, деган сўзларни ёзишган эди.

Деҳқонлар ҳақиқатни айтдилар ва бунинг учун балога гирифтор бўлдилар.

Бу, бор-йўғи етти йил муқаддам бўлган эди...

Г. ОВЧАРЕНКО,
А. ЧЕРНЕНКО,

(«Правда»нинг махсус мухбирлари).

(«Правда», 1988 йил 17 июль).

Спорт хабарлари

ФУТБОЛ

Биринчи лига командалари биринчи давранинг сўнгги тур учрашувларини ўтказишди. «Пахтакор» Львовда маҳаллий СКА «Карпати» коллективи билан куч синашди. Матч тақдирини пахтакорчи Михель киритган ягона тўп ҳал қилди. Бу ғалабадан кейин «Пахтакор» тўплаган очколар 23 тага етди.

Ўйинлар жадвали пешқадами — Душанбенинг «Помир» командаси давра ниҳоясида мағлубиятга учради. Тожикистонлик футболчилар Ригада «Даугава» коллективига 2:3 ҳисобида ютқаздилар. Шунга қарамай «Помир» карвонбошилик мавқеини (33 очко) бой бермади.

Давра сўнггидаги учрашувлар тўпларга сермаҳсул бўлмади. Жумладан ўтган шанбада ўтказилган етти ўйинда дарвозаларга ҳаммаси бўлиб 17 та тўп киритилди. Улардан 10 таси мезбонлар, 7 таси меҳмонлар ҳисобига ёзилди. Бирон матчда ҳам дуранг натижа қайд этилмади. Беш учрашувда майдон эгалари, икки ўйинда меҳмонлар устун келдилар.

Ўйинлар жадвалининг иккинчи поғонасини банд этган Ставрополнинг «Динамо» командаси ўн иккинчи ғалабани қўлга киритиб, биринчи даврани 31 очко билан якунлади. Динамочилар ўз майдонларида Симферополнинг «Таврия» коллективини енгишди — 1:0.

Бошқа ўйинлар натижаси: «Ротор» (Волгоград) — «Металлург» (Запорожье) —0:1, СКА (Ростов) — «Колос» (Никополь) — 2:1, «Геолог» (Тюмень) — «Динамо» (Батуми)— 2:1, «Спартак» (Орджоникидзе) — «Шинник» (Ярославль) — 2:1.

СУЗИШ

Москвадаги «Олимпийский» спорт комплексида ўтказилган СССР чемпионати якунланди. Биринчиликда республикамиз вакиллари ҳам совриндорлар сафидан ўрин эгаллашди. Моҳир спортчимиз С. Заболотнов ҳурмат шоҳсупасининг иккинчи поғонасига икки маротаба кўтарилди. Сергей дастлаб 50 метрга сузишда кумуш медални қўлга киритди. Мусобақанинг учинчи куни 200 метрга чалқанча сузишда маррага иккинчи бўлиб етиб келди. Новосибирсклик жаҳон чемпиони ва рекордчиси Игорь Полянский олтин медални қўлга киритди.

Хотин-қизлар ўртасида 50 метрга чалқанча сузишда тошкентлик Жанна Болотова иккинчи бўлди. Шунингдек, яна бир вакилимиз Ирина Тишченко ҳам (200 метрга эркин усулда) ҳурмат шоҳсупасига кўтарилди.

50 метрга эркин сузишда куйбишевлик Г. Пригода зафар қучди.

100 метрга чалқанча сузишда яна новосибирсклик Игорь Полянский ўзини кўрсатиб, жаҳон рекордини ўрнатди.

Хотин-қизлар ўртасида 800 метрга (эркин сузиш) бўлган баҳсда кировлик Н. Трефилова мамлакат рекордини қўйди.

РЕГБИ

Бу йил олий лигада республикамиз шарафини илк бор ҳимоя қилаётган Тошкентнинг «Звезда» командаси навбатдаги учрашувни Кутаисининг «Мшенебели» клуби билан ўтказди. Учрашув меҳмонлар устунлигида ўтди. Пировардида улар 19:3 ҳисобида ғалаба қозондилар.

ШАШКА

Таллинда халқаро шашка бўйича (ўсмирлар ва қизлар ўртасида) мамлакат биринчилиги бўлиб ўтди. Мусобақа давомида айниқса спорт мастерлигига номзод А. Сизов яхши ўйин кўрсатди. Москвалик умидли шашкачи илк турданоқ пешқадамликни қўлга киритиб, мусобақа охиригача мавқеини бой бермади. Натижада 12 имкониятдан 9,5 очко тўплаб, СССР чемпиони бўлди.

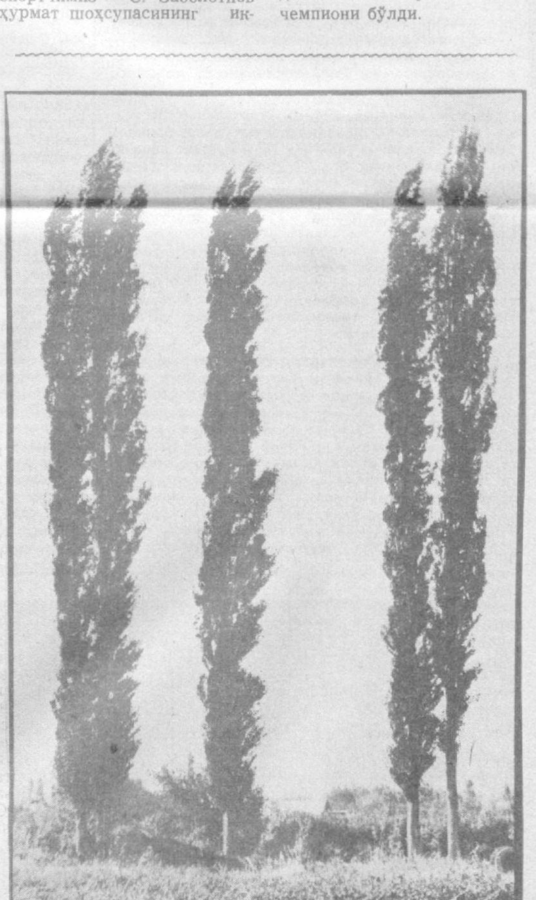

Беш терак.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотоэтюди.

Редактор А. Ғ. МУХТОРОВ.

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

20 ИЮЛЬ, ЧОРШАНБА

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.05 «Фидойи шахслар».
9.50 «Ўлик жонлар». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
11.10 Янгиликлар.
11.20 Пианиночи К. Эльфер концерти (Франция).

* * *

16.00 Янгиликлар.
16.10 «Қайта қуриш прожектори».
16.20 Корея халқ армияси ашула ва рақс ансамблининг концерти.
16.50 «Мактаб: ўзгаришлар даври». Тошкентда бўлиб ўтган VIII Бутуниттифоқ педагогик ўқишлари ҳақида.
17.20 «Ўғирланган ой». Мультфильм.
17.35 Болалар учун фильм. «Қизил тош» заставасида» («Қозоқфильм»).
18.50 «Уй қура билиш маҳорати». Қишлоқда турар-жой қурилишининг илғор тажрибаси. «Турар-жой — 91» программасини амалга ошириш. 2-кўрсатув (Қозоғистон ССРнинг Кустанай ва Кокчетов областлари).
19.20 «Дунё воқеалари».
19.40 «9-студияда ярим соат».
20.10 «Ўлик жонлар». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
21.30 «Время».
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Актуал объектив». «ЦСДФ» ҳужжатли фильмлар премьераси: «Қайтиш», «Биринчи шахс номидан».
22.45 «Дунё воқеалари».
22.55 Санъат усталари. СССР халқ артисти О. Н. Андровская.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.
9.20 Объективда — жониворлар. «Тулки». Илмий-оммабоп фильм.
9.40 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.10 «Тушимга куй кирибди...». Фильм-концерт.
10.40 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
11.10 Болалар учун фильм. «Кекса устанинг васияти». Тўрт серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 7 ва 8-сериялар.
13.20 Янгиликлар.
13.30 «Польша йўллари». Ўн серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 7 ва 8-сериялар.
16.10 «Ўрмон хроникаси». Мультфильм.
16.20 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Очиқ китоб». 1-фильм. 5-серия («Ленфильм»).
17.25 СССР Давлат телерадиоси рус халқ чолғулари академик оркестрининг концерти.

* * *

18.35 Янгиликлар.
18.45 П. И. Чайковский номли халқаро конкурс лауреатлари. СССР халқ артисти З. Соткилава.
19.45 От спорти. Ростовча стипльчезлар. Ростов-Дондан кўрсатилади.
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 «Музикали киоск».
21.15 «Агар соғлом бўлай десанг». «Мен сузишни биламан». 6-кўрсатув.
21.30 «Время».
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Польша йўллари». Ўн серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 7 ва 8-сериялар. Танаффус пайтида фильм. 1 ва 2-сериялар («Ўзбекфильм»).
(23.35) — Янгиликлар.

● ЎзТВ

16.00 Ҳужжатли фильмлар программаси.
16.55 Болалар учун фильм. «Футбол ҳақида сўз очманг».
18.00 Янгиликлар.
18.15 «Мюнхаузеннинг саргузаштлари», «Петянинг ҳунарлари». Мультфильмлар.
18.45 «Пионерлар мамлакатида».
19.30 «Инсон ва қонун» программасининг почтасидан.
20.00 «Ахборот» (рус.).
20.20 «Саян шаршаралари». Телефильм.
20.30 «Ахборот».
20.50 «Мусиқамиз хазинасидан». Муножот.
21.30 Москва. «Время».
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Сиҳат-саломатлик». «Здоровье» программаси материаллари изидан.
23.00 Экранимизда биринчи марта. «Ғалати одам». Бадиий фильм («Мосфильм»).
00.30 Кўрсатувлар программаси.

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Композитор Б. Гиенконинг ижодий кечаси» (такрор.).
20.15 Экранда — классик адабиёт. «Синган тақа». Бадиий фильм («Ленфильм»).

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время».
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Суғориш ишларига эътибор берайлик».
22.25 «Дон қиссаси». Бадиий фильм (рус.).

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33, Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р. — 09892. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2048. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12